

ERDÉSZETI LAPOK

AZ ORSZÁGOS ERDÉSZETI EGYESÜLET

K Ö Z L Ö N Y E.

Megjelenik minden hónapban.

Tizenharmadik évfolyam.

III. füzet.

Márczius 1874.

Előfizetési díj egy évre: azok számára kik az „Országos Erdészeti-Egyesületnek” nem tagjai 8 frt; tagok számára az évi 5 frt alapítványi kamat, vagy érdíj beküldése mellett csak 3 frt.

*Szerkesztőség és kiadóhivatal Budapesten, a várban, Disz-tér 12. sz. a. I. em.
Mérsékelt díjért mindennemű hirdetések közöltetnek.*

A faüzlet köréből.

A tavasz eljöttével a faértékesítés újabb ideje áll be, még pedig azon legfontosabb évszak, mely a helyi piaczokról tovább viendő fenyőféle épület-, mű- és szerszámfa eladásának fő-idejéül tekintendő.

A mainál rendesebb viszonyok között biztosabban lehet ilyenkor faeladásra számítani, kivált az esetre, ha az őszi-vetések telelése legalább annyira kielégítő volt hogy közepes aratás várható.

Ma azonban az országosan érzett pénzhiány folytán, mely egy év óta nem csak Magyarországon, de Ausztriában is súlyosan nehezedik a kereskedésre és az annak alapját képező hitelre, nem lehet azt mondani, hogy a faüzleti téren valami igen kedvező tavaszi forgalom vagy eladás lenne várható.

Ott hol az aratási remények az egerek és fagyok miatt nem szenvedtek s hol április hóban a gabona kifejlésére szükséges meleg esők is bekövetkeznek s így az aratás valószínű-

leg jó közepes leend: a helyi fogyasztás lendületére, kivált miután a mult évben sem történtek építkezések, biztosabban számíthatni.

A faárakat egyébiránt különösen a gömbölyű fára nézve nagyon nyomják a mult évről visszamaradott készletek, melyeket a megromlás veszélye folytán szintén tovább kell adni; míg azon birtokosok kik terményeiket fűrészgyártmányokká dolgoztatták fel ezen áruk biztosabb eltarthatása folytán inkább várhatnak, ha épen az áruba befektetett nagyobb termelési költség amannak továbbadására nem kényszeríti.

A kereslet nyilvánulását illetőleg tény az, hogy Triestben mely a magyar fának egyik főbb kiviteli pontja ez idő szerint miként hiteles kezekből vett tudósításaink jelzik a faárak nyomottak és mind a tölgy, mind a fenyőfára hiányzik a kérdészködés. Ez állapot azonban már áprilisban valószínűleg mindkét fanemre jobbra forduland, s ha a francziaországi szőlők termésére jó kilátás leend akkor a tölgyfa árakban tetemes javulás várható.

Mig a déli kivitelre nézve e sorok írásakor szünetelőnek kell tekintenünk a fakerekedést addig némi jó remény kifejezésével írjuk ide azt, hogy Észak-Némethon felől, mely irányban a magyar fa főleg újabb időkben lelte kivitelét, de a mely felé nemsokára, a mint ezt más alkalmakkor is hangsúlyoztuk, szintén jelentékeny piacra várhat, gyakrabban jelentkeznek vásárlani szándékozók, kik különösebben fenyő-épületfa anyagokat kívánnak venni.

Itt melleleg nem mulaszthatjuk el még erdőbirtokosainkat figyelmeztetni, hogy biztos tudomásunk szerint Némethonból ipar-lovag természetű vásárlók is jelentkeznek, s az utóbbi időben Magyarországon egy pár oly egyén fordult meg, kiknek semmi vagyonuk sem volt, s még is magukat tehetős építészeti vállalkozóknak adván ki tetemes összegű favásárlásokra tettek

megrendelést s arra váltókat is állítottak ki, még végre is az sült ki az egészből, hogy a könnyen alkuvó ripókók a fát maguknak ingyen akarták volna kiküldetni. Hasonló egyénektől óvakodást ajánlunk, s a ki velök közvetlenül és nem hazai jóhitelű kereskedő útján bocsátkozik alkuba, annak tanácsoljuk, hogy a fának kezéből való kiadása előtt vevője váltójának értékéről vagy fizetőképességéről alapos meggyőződést szerezzen. Azt sem mulaszthatjuk el még megemliteni, hogy a szerződés jelzálogi bekebleztethetetésének ígérete vagy ajánlata által se engedjék magukat megingatni, mert ott a betábláztatónak a hatóság a birtok-ivbe való betekintést nem engedi meg, s így, ha a vevő vagyoni állapota felől előbb alapos tájékozást nem szereznek, meglehet, hogy könnyen oly birtokra hiteleztek, melynek értéke kétszeresen is lekötve lesz.

Tölgyfát vasuti ászokfának és franczia-dongának hazánk különböző pontjain most is keresnek noha a korább elérteknél csekélyebb árakat ígérnek. Megkivánjuk azonban jegyezni azt, hogy a jelentkező vásárlók, kik a jelen viszonyok között is fizetni kívánnak a tehetősebb vállalkozók, s ha az említett árukért magasabb árakat nem is igen ígérnek, még is ha látják, hogy az eladó nincs szorulva a pénzre tisztességes árakon kötnek vásárt. Így például a tölgydongafáért, melyhez a 20—40'' vastag törzseket veszik, az erdők különböző fekvése szerint szívesen fizetnek köblábanként és 10'' felső átmérőig 15—25 krajczár tőárt, míg az ászokfáért 10—15 kr, tőárnál többet nem adnak, kivéve ha az történetesen nem éppen az erdőhöz legközelebb eső vasút által használtatik fel.

Tudunk egyébiránt oly esetet is, hogy egy délvidéki erdő-birtokos város a tölgydongafát köblábanként 10 kr tőárért adta el, míg másfelől a fiumei és triesti kikötőktől távol fekvő felsőmagyarhoni vidéken a dongafa köblábjáért egy jóhitelű kereskedő oly feltétel alatt, hogy az illető fákat maga választ-

hassa ki az erdőből 20—25 krt szívesen ad, elfogadva még azon kötelezettséget is, hogy a vágatásra kijelölt erdőrészben azon fákat, melyeket az erdőmester le nem vághatóknak jelez nem vághatja le.

A lucz- és jegenye-fenyőfa tőára, — melyért vevők azt kisebb tömegekben venni hajlandók, — 3—12 krajczár; az utóbbi időben magasabb áron tett eladásokról nem értesültünk. A fenyő tutajfa köblábjának ára Szegeden most 16—18 kr, míg ugyanezen fanemű anyag köblábjá most egy éve 30 —33 krron állott. A komáromi kereskedés még szünetel, Budapesten pedig szintén nincsenek még szilárd árak, mert az egy köblábas fenyődeszka ára 30—60 krajczár közt ingadozik; sőt pár héttel előbb azon eset is megtörtént, hogy egy szorult nagyvevő deszkáját, saját kiállítási árán alul, darabonként 20 krajczárért kínálta.

A bikkfa tőarai oly helyeken hol közepes értékesítés lehetséges köblábanként 0,5—3 kiban nyilvánul. E fanem szénne égetve állván ki inkább a tovább szállítás költségeit tömegesebb és nagyobb mérvű értékesítése ez alakban eszközölhető, erre azonban igen kedvezőtlen befolyással van a vas-árak nagymérvű csökkenése, illetőleg azon nehéz verseny melyet hazai vasgyárainknak a külföldről olcsón szállított vassal kiállani kell.

Ujjabban két oly vásár jött tudomásunkra, melynek bikkfa szén képezte tárgyát ezek egyikénél az illető eladó ajánlati verseny útján foganatosítá az eladást s a szénnek vám-mázsáját Budapestre 1 frt 53 krért szállítja; míg a másik magán alku következtében ugyancsak Budapestre egy vám-mázsa szénét 1 frt 75 krért szállit.

A nagyobb faeladási vállalatok szünetelnek s a tömeges vételre szerződött felek szerződési kötelezettségöknek vagy épen nem, vagy csak nehezen tesznek eleget, általában pedig a megvett faanyagok kihasználására s a fizetésre idő haladékot

kérnek. Az angol-magyarbank mely a kincstár garam-völgyi erdeinek 45,000 normál ölre menő fatermését 10 évre vette meg, a pénzügyministeriumnál a szerződési-árak módosítását, illetőleg leszállítását kérte. A határőrvidéki erdőüzleti társulat szerződés felmondási ügye végmegoldást még nem nyert, pedig ez a donga és tölgy-műszerfa árakra igen fontos miután az összes eladók között a legnagyobb tömeget szállítja a piacra s ezért árai irányadók; a magyarországi tölgyerdők birtokosainak azonban nagy megnyugtatósul szolgálhat az, hogy e társulat sem adhatja a vett faanyagot az általa azért adott áron alul, sőt abba fektetett költségei visszanyerése végett csak magasabban, s hogy sem a triesti, sem a fiumei nagyobb donga-kereskedők legalább ez idő szerint a társulat vállalatának nem részesei. Ide jegyezzük egyébiránt még azt is, hogy miként hitelesen értesültünk, a társulat, daczára a kedvezőtlen viszonyoknak, alapos kilátással bír az általa eddig átvett 2000 hold erdő fáját még közelebről nyereséggel értékesíthetni.

Oly nagy tömegekre, melyek felhasználása több éven át lehetséges szerződéseket még most sem az eladók, sem a vevők nem hajlandók kötni, mert a jövőben való bizalom meg lévén ingatva, kölcsönösen kielégítő feltételekre jutni nem reménylenek. Az ily nagyobb eladásokat azonban részünkről is későbbre halasztandóknak tanácsoljuk, mert ha meg is köt ily vásárt most a kereskedő, ezt csak oly áron teszi, mely a birtokos igényét a jövő években aligha kielégítendi.

Bár nem valami vigasztalók valának azok, miket elmondtunk, de mégis kötelességünknek tartottuk t. olvasóinknak a faüzlet jelen állásáról némi tájékoztatást adni, különösen pedig azért, hogy a mostani helyzet alatt is, midőn vevő és eladó egyaránt és legtöbbször inkább csak érzés vagy tapogatódzás útján, mint-sem tényleges viszonyok combinatív adataival számolva, köthetnek vásárokat, némi tájékozással birjanak.

Ha a földmives szavai szerint az aranyat érő tavaszi esők nem maradnak el, akkor ez esők a faarak emelkedése által az erdőbirtokosoknak is aranyat hoznak.

Adja Isten, hogy úgy legyen!

Bedő Albert.

Az államerdészet erdőrendezésének szervezete ügyében.

(Folytatás.)

Mult közleményünkben az ott ajánlottak ellen felhozható ellenvetésekre vonatkozó nézeteink közlését ígervén, azokat következőkben adjuk elő.

Ellenvethetik ugyanis azok, kik ellenvetést tenni kívánnak:

1-szor, hogy az erdőrendezés a különös helyi viszonyokra való kiváló tekintettel, az azokkal tökéletesen ismeretes igazgatóságok útján a helyi erdőrendezőkkel biztosabban és könnyebben vezettethetik;

2-szor, hogy valamennyi erdőrendezőnek Budapesten való összpontosítása esetében az évről-évre ismétlődő kirándulási és hazautazási költségek az erdőrendezést igen drágítanák; végre

3-szor, hogy ezen munkáknak vezetése és a felügyelet igen megnehezítenék az egyes erdőrendezők működési terének a fővárostól való távol fekvése miatt.

1-hez. Az erdőrendezési személyzet jelenlegi szervezetében sem választanak az egyes igazgatóságok erdőrendezői kivétel nélkül ugyanazon igazgatóság kezelési személyzete sorából, s így mindazon helyi viszonyokat, melyeknek ismerete és tekintetbevétele az üzemterv későbbi felállításánál okvetlenül szükségesek — ezen erdőrendezőknek is csak úgy kell tanulmányozni, mint akárminő más — a központból oda kiküldött erdőrendezőnek; de bizonyos nemű munkákat, mint például az erdőnek egyes üzemosztályokra való felosztását, a vágásrend megállá-

pitását sat. a helyi kezelő személyzet közreműködése nélkül amaz szintoly kevésbé képes kivinni, mint esetleg emez.

Sőt ha az igazgatósági erdőrendező tényleg ugyanazon kerületben hosszabb időn át szolgált volna is, úgy mégis az egész kerület legfeljebb egy vagy két pagonyának viszonyait, melyekben szolgált — ismeri közelebbről, míg a többi pagonyok helyi viszonyait csakis úgy kell tanulmányoznia, mint bárki idegennek, s mindenki egyetért velünk abban, hogy az üzemrendezés egy külön felállított hivatal által épen úgy vihető keresztül, mint ez eddig az igazgatóságok erdőrendezői által történt, főleg, ha tekintetbe vesszük, hogy épen az ezen viszonyoknak szorgos taglalgatása és tanulmányozása s az ezek alapján való intézkedés képezi az erdőrendezés főfeladatát, a teljesen begyakorolt és tapasztalt idegen erdőrendező pedig számosabb esetekben ezen helyi viszonyokkal a pagonyok többszöri bejárása után jobban fog megismerkedni s jobban fog azok alapján intézkedni, mint maga az illető kezelő tiszt, minthogy ilyféle munkákban több gyakorlottsággal bír, a gyakorlat pedig itt a mesterség talpköve. De a kezelő tiszt, sőt a kerületbeli erdőrendező is, kinek bizonyos fennálló különleges, de nem mindig legjobb helyi szokások s módok úgy szólván vérebe mentek át, ki sokszor sok fa miatt erdőt sem lát, ritkábban bir oly elfogulatlan ítéllettel, hogy ezen megrögzött szokásoktól eltérjen, mint az idegen kinek azok az első pillanatban szembeötlenek.

2-höz. A költség kérdésének ily fontos munkánál volta-képen szőnyegre sem szabadna kerülni, minthogy a különbség nem vajmi nevezetes; minthogy azonban jelen szorult állami és pénzviszonyaink közt minden feles kiadástól tartózkodni kötelességünk: ezen kérdőpontot is közelebből vesszük bonczkés alá.

Jelenleg a magyar királyi jószágigazgatóságoknál összesen 6 erdőrendező van alkalmazásban, s ezek segélyére rendszeren 40 egész 50 erdőgyakornok kirendelve.

Ezen egyének járandóságai, beleértve az utazási átalányt is, évenként körülbelől 50—60.000 frtra tehetők, mely összegben azonban az irodai átalányok, melyek átlagban évenként 2—3000 frtot tesznek — még nincsenek befoglalva.

Minthogy azonban mindeddig az illető kincstári erdőknek felénél több van berendezve, az ezekben fokozatosan keresztül viendő átvizsgálások pedig feltéve, hogy a közbejött változásokról a helyi személyzet által helyes feljegyzések vitettek, már nem annyi időt és munkaerőt vesznek igénybe, mint a megnyit a kezdetleges becslés igényelt, ezen oknál fogva a még fel nem becsült erdők becsléséhez és berendezéséhez, valamint a korszakonkénti átvizsgálások foganatosításához a már jelenleg alkalmazásban álló központi erdőrendezőn kívül még csak 6 erdőrendező, 6 segédtsízt és 16 erdőgyakornok szükségeltetnék, kik fennebbi munkák keresztülviteléhez minden bizonynyal elegendők volnának, feltéve, hogy az erdők tulajdonképeni felmérése ezentul is ugy, mint eddig, az állandó kataster, vagy esetleg magán-mérnökök által eszközöltetnék.

A mi a segédtsízteket — vagy nevezzék bármikép — illeti, igaz ugyan, hogy ilyenek mindeddig nálunk nem voltak alkalmazva; de felette szükségeseknek találtnak, ha a már kellően begyakorolt ifjabb erőket a rendezési munkakörben visszatartani óhajtjuk, máskülönben egy gyakornok sem birna annyi türelemmel, hogy ezen munkánál hosszabb időn át megmaradjon mindaddig, mig erdőrendezővé előléptettetik, s mindegyike csakis valamely erdészi állomás elnyerése után törekedne, a mi főoka annak, hogy mostani erdőrendezőink is csak a kezelő tisztviselőség soraiból nyerhetők.

Ha azonban a tervezett segédtsízti állomások rendszersíttetnének, az ott szolgáló erdőgyakornokoknak is nyujtának alkalom anyagi helyzetök és pénzviszonyaik javítására s szolgálati rangban való előléphetésre, s így könnyebb leendne őket

az erdőrendezésnél visszatartani, s szükség esetében az erdőgyakornokok bármelyikét ezen munkákhoz pénzjövedelmének megszorítása nélkül hivatalból kirendelni.

Ha már most azon körülményre való tekintettel, hogy az illető tisztviselőknek családjaikkal a fővárosban kellene lakni, hol az élet tudvalevőleg sokkal drágább, mint akármely vidéki városban vagy helységben, — továbbá, hogy ezentul eddig élvezett földjárandóságaitól és a tüzifától elesnének, az erdőrendezőknek 16 egész 1800 frt évi fizetés és egyaránt 400 frt lakbér, — s azon eddigi tapasztalatnak figyelembevételével, hogy rendszeren 6 hónapon át külső munkákkal vannak elfoglalva, — künn tartózkodási többlet költségeik fedezéséhez 900 frt évi átalány adatnék, s azoknak a fővárosból a vidékre és onnét vissza a fővárosba teljesített utazásuk költségeinek felszámítása megengedtetnék, — a segédtisztoknak pedig évi 700—800 frt fizetés, 200 frt lakbér s 600 frt uti átalány, a gyakornokoknak végre 400—500 frt évi fizetés, 150 frt lakbér és 400 frt uti átalány adatnék, és a fővárosból a pagonyokba s onnan vissza teljesítendő utazások költségei felszámítása ezeknek is megengedtetnék: ezen esetben az erdőrendezés összes költségei az ezen munkánál szükséges napszámások béréit kizárólag következőkép mutatkoznak:

1 központi erdőrendező . .	5400 frttal =	5400 frt,
3 erdőrendező egyenkint . .	3200 „ =	9600 „
3 „ „ . .	3000 „ =	9000 „
6 segédtsízt „ . .	1600 „ =	9600 „
8 erdőgyakornok „ . .	1050 „ =	8400 „
8 „ „ . .	950 „ =	7600 „
összesen	=	49600 frt,

és ha a pagonyokba, és az onnét vissza teljesítendő utazásra évenként megközelítőleg . . . 5000 frtot,
irodaköltségekre megközelítőleg évenként . . . 3000 „

irányzunk elő, akkor az öszköltség 57600 frtot,
 vagy kerekszámban 58000 „
 tenne, tehát semmivel sem többet, mint jelenleg, s a mellett
 még teljesen megnyughatnánk abban is, hogy ezen kiadás tényleg
 az erdőrendezés czéljaira fordittatik, holott jelenleg az erdő-
 rendezők némelyike, s vele az erdőrendezéshez beosztott gya-
 kornokok is nem ritka esetekben bármely más — csak nem
 erdőrendezési teendőknél alkalmaztatnak.

A mi végre a 3-ik ellenvetést illeti, az komolyan nem is
 jöhet szóba, minthogy a közlekedési eszközök, s főleg a vasuti
 hálózat mostani kiterjedésénél bármely igazgatósági kerületet
 legfeljebb 24 óra alatt könnyen elérhetni, a kirándulások a
 fővárosból tehát alig vennének több időt igénybe, mint ha az
 igazgatóság székhelyéről történnek; a munka-menetel ellenőrzését
 pedig az erdőrendezők által havonként előterjesztendő munka-
 naplók tennék lehetővé.

Befejezván ezzel cikkünk tulajdonképeni tárgyát, még
 csak azt említjük meg, hogy bárminő kiterjedett hatáskört nyer-
 jenek is a jószágigazgatóságok az államerdészetnek küszöbön
 álló szervezésénél, az összefüggő egész érdekében egy körvo-
 nalozott egységes vezetés még sem fog mellőztethetni, hogy az
 egyes szétszórt tagok öszhangzásban működjenek, a mit legbiz-
 tosabban kétségen kívül csak oly intézkedés által érünk el, mely
 szerint az egész üzem alapvonalai egy legfelsőbb közeg által
 közvetlenül állapittatnak meg; de ha egy külön központi erdő-
 rendezőségi hivatal felállítását a mostani viszonyok esetleg meg
 sem engednék, annyi bizonyos, hogy ezen eszme kivitele tul-
 hosszu időre még sem fog elhalasztathatni, ha ama legfelsőbb er-
 dészeti hatóság az évenkénti pénzelőirányzatok szerkesztésének és a
 kezelés vezetésének legbiztosabb alapját hosszasan nélkülözni
 nem akarja, vagy annak nélkülözésére nem kényszerítettik.

Pausinger József.

A IX-es albizottság jelentéséből.

Miként tisztelt olvasóink tudják a képviselőház, jelen ülés-szakában, kebeléből egy XXI-es bizottságot küldött ki a czélból, hogy ez a háznak az államkormányzat szervezése, s ezzel kapcsolatban az államháztartás jövedelmeinek és költségeinek tárgyában is javaslatot tegyen.

A XXI-es bizottság a kebelében megtartott előleges tanácskozmányok útján megfelelő javaslat elkészítésére tagjai közül egy IX-es bizottságot küldött ki; ezen bizottság javaslatával elkészülvén, azt a XXI-es bizottság, időnyerés végett, további tárgyalás végett egyenesen a képviselőház elé terjesztette, s mi az alább következő és az államvagyont illető kivonatot azon munkálatból adjuk.

Államjavak.

Az államjavakra nézve az albizottság általában azon nézetét terjeszti elő, hogy az államjóságoknak fokunkinti eladását nemzetgazdasági és pénzügyi szempontoknál fogva egyaránt az állam érdekében állónak tekinti. — Az államjavak eladása egyébiránt ma már a pénzügyi helyzetnél fogva is elkerülhetlenné vált.

Ezen az uton a legutóbb kötött terhes kölcsön törlesztendő, a melynek jelzálogául az államjóságok leköttetek, a mennyiben az eladásból befolyó összegek ezen kölcsön törlesztésére lesznek tehát fordítandók.

Eltételezve azon közgazdasági és részben pénzügyi előnyöktől is, a melyek az államjóságoknak egy helyes tervezet alapján keresztülvitt eladása által mindenestre származni fognak, az államháztartás közvetlen terhei is könnyebbé válnak, mert az államjóságok értéke jóval magasabbra tehető annál, a mely mai tiszta jövedelmöknek megfelel és így az államháztartás

azáltal, hogy az azok árából törlesztendő [kölsönrészetek kamataitól megszabadul, mindenestre előnyben részesül, mert a kamatok nagyobb összegre rugnak, mint a mennyit az állam az illető államjóság eladása után jövedelemben veszít, mint ma az államjóságok megfelelő tiszta jövedelme kitesz.

Ezen eladásnál azonban a pénzügyi érdekeken kívül a nemzetgazdasági nagyfontosságú tekintetek is szem előtt tartandók, és lehetőleg összeegyeztetendők; a ministerium tehát felhivandó lenne, hogy az államjóságok fokunkint leendő eladására nézve — az erdőket ide nem értve — egy minden tekintetben megfelelő és czélszerű tervet dolgozzon ki; ezt megelőzőleg pedig gondoskodjék arról, hogy az ugynevezett domaniális kölcsön az eladandó jószágrészekről kikebeleztessek és más birtokrészekre kebeleztessek át.

Addig is azonban, a míg az államjavak az állam kezelése alatt maradnak, az albizottság a jelenleg fenálló rendszer hiányainak orvoslására véli felhivandónak a ministeriumnak figyelmét.

Az államjóságok tiszta jövedelme a nyers bevételhez képest aránylag nagyon csekély, még az előirányzatban felvett összegek alapján is.

Még kedvezőtlenebb volt a viszony a zárszámadások tanúsága szerint főleg 1872-ben és kedvezőtlen 1873-ban is, a minek oka a bérhátralékok szaporodásában áll jelenleg.

Az államjavak kezelési kiadásai aránytalanul nagyok, úgy, hogy azon összegen felül, melyet a ministerium a tervezett átalakítás által megtakarítani remél, még nagyobb megtakarítások is történhetnek.

A kezelés egyszerűsítése, minden felesleges hivatal megszüntetése és a vezetés czélszerű berendezése által a költségek jelentékeny mérvben leszállíthatók.

Az albizottság ezen nézetből indulván ki, az államjóság-igazgatóságok kiadásaiából, az államjóságok kezelési költségeiből és a beruházásokra felvett összegekből összesen 161,235 frtnak megtakarítását lehetségesnek tartja, és ezen összeggel leszállítandónak véleményezi a fennérintett rovatokat.

Államerdők.

Az államerdők kezelési és üzemi kiadásainál is történhetnek megtakarítások. — Az erdők megvédése és azok feletti felügyelet szempontjánál fogva maguknál a kezelési kiadásoknál a megtakarítások nagyon jelentékenyek alig lesznek; de tekintve azt, hogy szigorú takarékossgal némely költségek itt is megkímélhetők, úgy a személyes, mint a dologi kiadásoknál, ezen czímnél is lesz, habár nem jelentékeny, de némi költségleszállítás lehetséges. — A mi azonban az üzemi kiadásokat illeti, miután a múlt években fokozott erővel folytatott termelés folytán ezen évekről még jelentékeny készletek maradtak meg és állnak ma is rendelkezésre, az 1875-ik évben előreláthatólag nem leendő szükséges a termelést oly mérvben emelni, mint ezt a ministeri előterjesztés tervezte.

E szerint az üzemi kiadások többlete előreláthatólag leszállítható lesz 300,000 frttal, annyival is inkább, mert a munkabérek ez időszak szerinti nagyobb mérvű csökkenése, melyet a jelen kedvezőtlen viszonyokon kívül a vasuti építkezések befejezése is előidézett, már maga jelentékeny megtakarításokat képes előidézni; a jövő évekre pedig a ministerium ezen uton is az üzemnek és a kezelésnek lehetőleg takarékos berendezése által igyekezzék ezen összeggel leszállítani az erdészeti kiadásait.

Bányászat-kiadási előirányzata.

Az albizottság ezuttal is hangsúlyozza azon elvet, mely annyi alkalommal lett már kimondva, hogy az állam hivatásá-

ban nem áll gyári üzletnek folytatása; nem illetheti az főleg a jelen viszonyok között, midőn a pénzügyi helyzet a különben üzleti szempontból talán kívánatos beruházások eszközését nem engedi meg; másrészt az állam a jövő kedvezőbb üzleti viszonyainak érdekében is nehezen nélkülözheti azon jövedelmet, melyet az államvagyon ezen részének tőkeértéke képvisel, és melyet ma az állam nagyrészt az állami kezelés miatt nem élvezhet.

A fémhányák általában azon állami tekinteteknél fogva, a melyek azoknak fenállásához kötvék, megtartandók ugyan, de a fémhányák közül is azokat, melyek állandó jelentékeny hiánnyal és így világos kárral dolgoznak, csak azon esetben tartsa fenn az állam tovább is, ha fenállásuk közgazdasági tekintetből a magániparra vagy a többi bányaművekre való hatásánál fogva kívánatos, vagy azon oknál fogva szükséges, mert egy egész vidék lakósága abból veszi keresetforrását.

A vasművek azonban általában a magánipar kezeibe lesznek bocsátandók és az államkinestár érdekeinek szemmeltartása mellett általában fokozatosan mind eladandók, mihelyt erre kedvező alkalom ajánlkozik. A mennyiben eladásuk nem történhetik meg azonnal, addig is, míg viszonylag kedvező feltételek mellett rendre ezen uton értékesíttetnek: azon vasműveknek üzeme, melyek az utolsó évek alatt történt folytonos beruházások daczára is állandó hiányt mutatnak fel, oly mérvben szoríttassék meg, hogy az legalább saját költségeit fedezze, és az államkinestár az üzem hiányát ne legyen kénytelen pótolni. A mennyiben még ez sem mutatkoznék lehetségesnek, az ily üzemek megszüntetendők.

Köszénbányák.

A köszénbányák értékesítése is legelőnyösebben csak úgy történhetik, ha elfogadható kedvező feltételek mellett a magán-

iparnak adatnak át, és pedig, a mennyiben a körülmények megengedik vagy így kívánják, a vasművekkel kapcsolatosan lesznek eladás vagy bérbeadás útján hasznosítandók. Addig is azonban, míg ez megtörténhetik, nem áldozhat az államkincstár azoknak üzemére oly nagy, milliókat meghaladó összegeket, minőket az utolsó évi zárszámadások is, daczára a jelentékeny beruházásoknak, a kőszénbányák tényleges hiányaként felmutatnak. És így az albizottság véleménye szerint újabb beruházások a kőszénbányákba ne történjenek, a feltárások a nélkülözhetlen szükségre korlátoztassanak, a feltárt bányák üzeimeiben is oly megtakarítások létesíttessenek, hogy a költségek leszállítása által a bevételek az üzleti kiadásokat lehetőleg fedezzék és az állampénztár azokat pótolni ne legyen többé kénytelen.

Addig is tehát, a míg ezen bányáknak értékesítése a magánipar útján megtörténhetnék, — a mire a jelen pillanat kedvezőnek nem mondható, — ezen uton kell a hiányok kisebbitésére törekedni. Az albizottság a bánya-művek eladásából azonban nem vesz fel a költségvetési mérlegbe ezuttal semmi bevételt, — mert az elárusítást vagy bérbeadás idejét és módozatait ma előrelátni nem lehet, az évi költségvetések tárgyalásánál lesz ennek helye.

Hanem a fentebbiek alapján az albizottság 1875-re 250,000 frt, 1876-ra 300,000 frt és 1877-re 300,000 frt levonást hoz a bányászat kiadásainál javaslatba.

Beruházások az erdészetbe.

1875-re előirányoztatik . .	280,000 frt.
1876-ra „ . .	246,000 „
1877-re „ . .	183,000 „

A birtok-rendezésre és elkülönzési munkálatok költségeire előirányzott összegek, mint elkerülhetlenül szükséges kiadások

nem tagadhatók meg, és így ezen kiadások az illető költségvetésbe felveendők lesznek.

A beruházásokra előirányzott többi kiadást azonban törölhetőnek véleményezi az albizottság, miután a mult években oly nagy mérvben eszközölt és nagy áldozatokba került beruházások által az erdők azon részének kihasználása lehetővé van téve, a melyeknél jelenleg a termelési üzemek meg vannak indítva, újabb völgyek nyitása a jövő és kedvezőbb körülmények feladata leendő, és így ezen célra való költekezést a jelen pénzügyi helyzetben az albizottság indokoltnak nem tartván, az

	1875-re előirányzott	280,000	frt
	1876-ra „	246,000	„
	1877-re „	183,000	„
helyett	1875-re 160,000	frt és így	120,000 „
	1876-ra 146,000	„ „ „	100,000 „
	1877-re 83,000	„ „ „	100,000 „

megtakarítás lenne a ministerium tervezetéhez képest eszközölhető.

Mutatvány Fekete Lajosnak „Erdőérték-Számítástan“ című művéből. *)

Nemzetgazdasági adatok.

39. §. Az erdei termények árai és a munkabérek már a kezeleti adatok közt is meg voltak említve, mert a szorosb értelemben vett kezeleti adatokkal együttesen jelentkeznek; mindazáltal természetökre nézve inkább nemzetgazdasági jelleműek.

a) Az erdők jövedelmének és értékének meghatározásánál egyike a legfontosb, de egyszersmind legnehezebb feladatoknak,

*) Ára 3 frt. Megrendelések szerzőhöz Selmeczre intézendők. E könyvet is melegen ajánljuk t. olvasó közönségünk figyelmébe. Szerk.

az erdei termények különösen a fa árának helyes meghatározása. Az erdei termények, mint más áruk is, folytonos áringadozásoknak vannak alávetve. Legnagyobb áringadozásokat mutatnak azon piaczkok, melyeken az erdei termények, pl. tűzifa, épület- és szerszámfa, fűrészárak sat. állandó s egymással versenyző rakhelyekkel nem birnak; mert ily piaczkokon a rosz időjárás, rosz utak s más kedvezőtlen közlekedési körülmények miatt a kínálat néha felette csökkenhet, s ilyenkor az árak rendkívül felszökkenhetnek, ellenben a szállításra nézve kedvező időjárás, előre nem számító erdőbirtokosok erdőpazarlásai, elharapódzott erdőpusztítások sat. az árakat rövidebb vagy hosszabb időre nagyon lenyomhatják. Általában mennél rendezetlenebbek, szabálytalanabbak, kifejetlenebbek a közlekedési és kereskedelmi viszonyok és a közrendészet, s mennél kevésbé okosak s előre számító az erdőbirtokosok, annál inkább ingadoznak az erdei termények árai valamely vidéken.

Ámbár a fogyasztás helyén, pl. valamely városban történő áringadozások az erdei árakra is lényeges befolyással vannak, mindzáltal ez utóbbiaknál kevésbbé érezhetők.

Ennek oka először az, hogy a szállításra nézve kedvezőtlen időszakok befolyása itt számításba nem igen jó, mert rendes erdőkezeletnél az anyagok elszállítására mindig a kedvező évszak választatik; másodszor, hogy az erdőbirtokos vagy nagyban, vagy kicsinyben, de rendszeren szabott árak mellett szokta eladni a faárukat, s ha a keresletben csökkenés áll is be rövid időre, várni lehet az eladással, míg a kedvezőtlen szállítási viszonyok megszűnnek.

Ezen körülmények következtében az erdei árak egyenletesebbek, s így azok több évi átlaga is biztosb számítási alapul szolgálhat, mint a fogyasztási hely árainak átlaga; mi az erdőértékszámításra annál kedvezőbb, mert itt mindig az erdei árak átlagai vétetnek tekintetbe. Ha kereskedők, szállítók, vállalkozók

hiányában az erdőbirtokos maga kénytelen terményeit a kelet-helyre szállítani, akkor az eladási átlagárból az átlagos fuvar- vagy általában szállítási költségek természetesen levonandók.

Statistikai adatok és németgazdasági észleletek bizonyítják, hogy minden országban, hol a népesség szaporodása és az ipar, közlekedés és kereskedelem fejlődésben van, az erdei termények ára, s a talaj értéke folytonosan emelkedik. Ha a fejlődés nem ugrások által, hanem egyenletesen történik és statistikai adatok vannak jelen, elmúlt évek hosszú sorából, akkor avatott szemek, a viszonyok beható tekintetbe vételével, a közel jövőbe némileg bepillanthatnak; hozzá vethetnek, hogy körülbelől mennyire emelkedhetik egy vagy más vidéken a tűzifa, vagy épületfa ára, pl. egy évtized alatt. Természetes, hogy ily gyanításokra alapított számítás csakis valószínűségekre tarthat igényt, a nélkül, hogy magának csálhatatlanságot követelne.

De tekintetbe kell vennünk, hogy vannak körülmények, melyek közt az árak mérsékelt emelkedése valószínűbb, mint azoknak folytonos egyenlőségben maradása; s hogy az erdőértékszámítás útján mindig csak megközelítő eredményre jutunk, mert feltevéseink, melyekre építünk, soha sem feltétlenül biztosak. Némely viszonyok közt s bizonyos szempontokból tehát a számításnál az árak emelkedését is, ámbár óvatosan, tekintetbe lehet és kell venni.

Ép ugy tekintetbe lehet és kell venni az erdei termények árának remélhető emelkedését valamely biztos kilátásba helyezett vagy már létre jött új közlekedési út, pl. vasut vagy csatorna megnyitása, vagy valamely erdei terményeket fogyasztó üzlet, pl. üveggyár, bányászat s t. ef. keletkezése és kifejlődése következtében.

Mindezen körülmények közt a remélhető árak előre való megítélése a legnagyobb tapintatot, s hasonló ügyekben való

tapasztaltságot igényel. Avatatlanoknak különösen őrizkednie kell ilyen esetekben a vérmes reményektől.

Különösen figyelmet érdemel azon körülmény, hogy ha valamely kelethely az erdei termények egy némével elárasztatik, akkor ennek ára tetemesen csökken. Kisebb erdőrészletek a piacot így el nem árasztathják, ha az előadási időszak néhány évre kiterjesztetik. Itt tehát különösen nagyobb erdőbirtokok jönnek tekintetbe. Ha ily nagyobb, berendezett erdőtestnél a fordát leszállítani akarnók, s ez által az illető kelethelyre az eddiginél tetemesen több faanyagot szolgáltatnánk, akkor az eddigi piaci árak alapján kiszámított jövedelem csak azon esetben jöne be, ha az erdők fogyasztási köre oly nagy, hogy a forda leszállítása által a kínálatban észrevehető változás nem okoztatnék. Ellenben ha a fogyasztási kör szükségletéhez képest a kínálat beállott többlete tetemes, érezhető, akkor az árak is a kínálat növekedésével arányban fognak csökkenni, s így a forda leszállítása által a remélt nyereség el nem éretik s az egész számítás meghiúsul.

Az értékszámításra legnagyobb befolyást gyakorolnak a jelenlegi és a jelenhez közel eső árak; minél fogva ezek lehető pontos meghatározása a legfőbb feladat.

A közel jövőben remélhető árakra nézve a közelebbi évekről gyűjtött tapasztalatok, kezeleti feljegyzések, árjegyzékek, árverések eredményei stb. legbiztosb alapot nyújtanak. A legközelebbi múlt években divatozó erdei árak átlagának kiszámításánál óvakodni kell oly messze vissza menni a múlt időbe, midőn a mostanitól s a közel jövőben várhatótól különböző keletviszonyok, különböző pénz- és áruforgalom uralkodtak.

Hogy például az ezelőtt 25 évvel divatozott faárak normál viszonyok közt soha vissza térni nem fognak, arról senki sem fog kétséget táplálni.

b) Az erdei melléktermények áaira nézve a gyűjtött tapasztalatok irányadók.

c) A munkabéreknek is, mint az erdei termények árának, több évről vett átlaga jó számításba.

d) Az erdőtalaj árára vonatkozó adatokat is úgy a mint azok valamely vidéken bizonyos termőhelyi jóság mellett, a netalán történt eladásokból kipuhathatók, az értékszámítás esetleges céljaihoz képest, tekintetbe kell venni. Az erdőtalaj vételára azonban csak ritkán alakul helyesen, t. i. úgy, hogy az erdőtalajtól átlagosan várható jövedelemnek megfeleljen. Ennek oka az, hogy az erdőtalaj kevésbé forgalomképes, mert nem szállítható, mert az erdőüzlet csak nagyban előnyös, s a feltétlen erdőtalaj mint ilyen, csak igen hosszú idő múlva kezdi fedezni a ráfordított költséget és hajtani a tőle várt kamatokat. — Ennélfogva erdőtalaj erdőgazdaság céljából igen ritkán vásároltatik. A kereslet többnyire teljesen hiányzik. Az erdőtalaj árának ezek szerint a forgalmi adatokból való meghatározása felett ritka esetben vezet helyes eredményre. A hol történnek is erdőtalajvásárlások, ott is többnyire oly tényezők vegyülnek az árba, melyek az erdőtalaj értékének nem alkatrészei, hanem alanyi természetűek. Pl. ha valaki az erdővel határos szántóföldje, vagy kaszálója nevelésére vagy kikerekítésére, az erdőnek egy, mezei jóságába beszöggelő részét akarja megvenni — azon erdőtalaj mezőgazdaságilag is használható lévén — magasabb árt is megad azért, mint a mennyit az másoknak megérne. — Ha valamely erdőrészlet a többi erdőtesttől elválva van, s így megvédelmezése aránytalanul nagy kiadások nélkül lehetetlen, szívesen eladja azt birtokosa olcsóbb áron is, mint hasonló nagyságu részt az összefüggő erdőtestből.

Ezeknél fogva az előforduló erdőtalajárakat csak óvatosan kell számítás alapjául használni s az idegen tényezőktől, a mennyiben lehet, megszabadítani.

Ez azonban nem biztos eljárás, minélfogva a feltétlen erdőtalaj értékét az általa nyújtott jövedelmekből, a mennyiségtan

és értéknövekedés törvényeinek alapján szoktuk kiszámítani, mint ezt az illető helyen látni fogjuk.

A mezőgazdaságilag használt területek, u. m. szántóföldek, kaszálók, gyakori adásvevés tárgyai lévén, s értékük kiszámítása évi jövedelmük alapján nehézséggel nem járván, azok vételára helyesebben szokott alakulni. Oly erdőtalajok ára tehát, melyek mezőgazdasági telkekké átalakíthatók, s e célból kerestetnek is, könnyen kipuhatható. Ugyanis, ha megtudjuk itélni, hogy az erdő kiirtása és a talaj illő megtisztítása és kiegyengetése után milyen minőségű szántó, kaszáló vagy legelő válnék belőle, s ha hasonló mezőgazdasági talaj árát ismerjük, akkor ebből csak le kell vonnunk az előállítás költségeit, hogy az erdőtalaj árát meglegljük. Ennélfogva némely esetekben a mezőgazdaságilag használt talaj árát is szükséges kipuhatholni.

Egyébiránt a feltételes erdőtalaj gyakran képezi adásvevés tárgyát, s ezt illetőleg helyesen alakult vételárok is jöhetnek létre a közforgalomban.

Azonban nem kell feledni, hogy ez árak a legtöbb esetben csak kis területek eladásánál érhetők el; ellenben nagyobb erdőterületek talajértékének megítélésénél irányadók azon okból nem lehetnek, hogy ha ily nagy területek tételnének eladóvá, a kínálat nagysága miatt a talajárak szerfelett lesülyednének, úgy hogy az eladás részben nagy veszteség mellett, részben pedig épen nem jöhetne létre. Ugyanezt mondtuk nagy mennyiségű fakészletnek rövid idő alatti pénzzé tételére nézve is

e) Az erdőárak kínálat és kereslet által való helyes alakulását ugyanazon körülmények akadályozzák, melyeket az erdőtalaj ára alakulásánál megemlítettünk.

Kisebb erdőrészletek vételénél mindenkor a már használható fakészlet irányadó, s a talaj értéke, ha az mezőgazdaságilag nem használható, alig jó tekintetbe. Kevés pénzembernek van hajlama az erdőgazdaságba nagy tőkéket fektetni be, azért

a kiterjedett erdőbirtokok kereslete oly csekély, hogy a vételár az erdők jövedelmének megfelelő, ugynevezett gazdasági érték-nél legtöbb esetben csekélyebb. Ehez még az is járul, hogy ritkán bir mind a vevő, mind az eladó oly beható erdészeti és pénzügyi ismeretekkel, hogy az erdőnek gazdasági értékét annak várható használatából kiszámítani, s az alkut erre alapítani tudja. Gyakran történnek hazánkban még oly erdőeladások, melyeknél a vevő a vágható fakészletből pár év alatt a vételárt egészen vissza kapja, s az erdő talaja, valamint nem ritkán a fiatal állabok is, ingyen maradnak neki. Ennek oka részint a birtokosok szorult állapotában, részint könnyelműségük, részint pedig erdészeti és pénzügyi ismereteik hiányában keresendő.

A mi az erdőtalaj és fakészlet tömeges eladásáról mondatott, az teljes mértékben áll az erdők tömeges eladásáról is.

Mindezekből kitűnik, hogy jelen viszonyaink közt az itt-ott történt erdővásárlásokból az erdők valódi értékére valamely vidéken következtetni nem lehet, s hogy az ezen uton gyűjtött adatok ritkán birnak gyakorlati értékkel az erdőértékszámításnál.

Az erdők valódi értékét tehát csak közvetve, csak azok jövedelméből lehet helyesen kiszámítani, úgy a mint azt az illető helyen látni fogjuk.

f) Kiváló fontosságu feladat valamely erdőbirtok értékének kiszámításánál az alkalmazandó kamatlábnak meghatározása.

Az erdőbirtok, valamint annak tévőrészei, az erdőtalaj és az azon lévő állabok, úgy tekintetnek a gazdasági érték kiszámításánál, mint üzleti tőkék, melyek évenként, vagy nagyobb időszakonként, többé kevésbé szabályosan visszatérő jövedelmeket hajtanak.

Valamely üzleti tőke gazdasági értéke egyenlő azon pénzüsszeggel, mely az uralkodó kamatviszonyok közt az üzlet jövedelmeivel egyenértékű értékszaporodást (kamatösszegeket) ered-

ményez. De mivel ugyanazon pénzösszeg nagyobb kamatláb mellett nagyobb, kisebb kamatláb mellett pedig csekélyebb jövedelmet hoz, vagyis ugyanazon jövedelem létrehozására kisebb kamatláb mellett nagyobb, magasb kamatláb mellett pedig kisebb pénztőke kívántatik, innen láthatni, hogy ugyanazon jövedelmeknek s ugyanazon üzleti tőkének gazdasági értéke a számításnál annál nagyobbra jő ki, mennél kisebb kamattal számítunk és viszont.

Ennek megvilágítására szolgáljon a következő példa :

„Egy tartamos üzemre berendezett tőlgysarjerdő jövedelmez évenként 200 forintot.

Mekkora pénzösszeg felel meg ezen erdőbirtoknak?”

Felelet: Ha 4-es kamattal számítunk, akkor 5000, ha pedig 3-assal, akkor 6666,67 frt, mert mindkét tőkének a felvett kamatok mellett 200 frt, az évi járadéka. Tehát ugyanazon erdőbirtok értékének kifejezésére annyféle értéket nyerünk, a hányféle kamatlábbal számítunk.

Kérdésül vethető itt fel, hogy ezen eredmények közül melyik a helyes, melyik az abszolút igaz? Erre nézve azt felelhetjük, hogy az üzleti tőkének egyedül helyes — abszolút igaz — értékét meghatározni képesek nem vagyunk, s ezen törekvés nem is bir semmi gyakorlati értelemmel, mivel az érték mindig vagy az eladóra, vagy a vevőre vonatkozólag számíttatik ki, s a mely pénzben kifejezett érték egy emberre nézve helyes, lehet a másakra nézve helytelen. Ennélfogva a kamatláb meghatározásánál mindig azon egyén szempontjából kell kiindulnunk, a ki számára a számítást végbe vesszük.

Ha pl. valaki 5 százalék mellett oly biztosan, kényelmesen és kellemesen helyezheti el pénzét, mint a mily biztosnak, kényelmesnek és kellemesnek az erdőbirtokot itéli, annak szempontjából az erdő értéke kiszámításánál 5-ös kamatlábot kell felvenni. Olyan pénzirtokosnak ellenben, ki pénzét az erdő-

birtokéval hasonló biztonság és kényelmesség mellett csak 3 százalékos kamatra tudja elhelyezni, ugyanazon erdő jóval nagyobb értékkel fog birni.

A kamatláb megítélése tehát azon egyének dolga, kik erdőt birnak, vagy erdőt eladni vagy venni akarnak. Ezeknek tisztában kell lenni avval, hogy pénzüktől mekkora százalékot várhatnak oly biztonság, kényelmesség s általuk megített kellemességgel, mint a milyennel az erdőbirtok jövedelmeit élvezik, vagy élveznék.

Physikai személyeknél nagy befolyással van az erdőbirtok jövedelmére, valamint a pénztől követelt százalék nagyságára, azon egyéni ügyesség, tapasztalás, képzettség, pénzvilággali összeköttetés sat., melylyel ezen egyének birnak, mert ezek ítéletökben mind az erdő jövedelmébe, mind az érte adandó, vagy kapandó pénzösszeg kamatjába, illetőleg a kamatládba a vállalkozó jövedelmet is beleolvasztják. Ellenben jogi személyeknél, milyenek az állam, egyletek, alapítványok, valamint oly nagy birtokosoknál, kik maguk sem erdei gazdálkodással, sem pedig pénzüiknek közvetlen termelésre alkalmazásával nem foglalkoznak, hanem csak a kész jövedelmet — saját gazdasági tevékenységük nélkül — élvezik: ezeknél csak a jövedelem biztonsága jó tekintetbe. Itt az erdőértékszámító dolga kipuhatolni azon kamatlábat, mely mellett a tőkepénz jövedelmét szilárd hitelü pénzintézetektől, oly biztonsággal, mint az erdőbirtok jövedelmét, huzni lehet.

Az erdőbirtok, kifejlett jogi és közrendészeti viszonyok közt, legalább is oly biztos, mint a legszilárdabb pénzintézetekbe helyezett értékek. A mi az erdőt gyakran érő elemi csapásokat illeti, az az erdők terményekbeni jövedelmének meghatározásánál vétetik számításba (38. §.); a jövedelemnek azokból eredő veszélye tehát a kamatláb meghatározásánál nem jó tekintetbe. Ennélfogva ott, hol a vállalkozói nyereség, vagy

személyes hajlam etc. nem szerepel, az erdőértékszámításnál oly alacsony pénzlábat veszünk fel, milyen a legbiztosb pénzintézeteknél divatozik. Sőt tekintetbe vévén azt, hogy tapasztalás szerint a talajnak s így az erdőbirtok egyik tényezőjének értéke a gazdasági fejlődés haladtával folytonosan emelkedik, a pénz használatának ára, vagyis a kamatláb ellenben a nemes érczek szaporodása gyors forgalom, hitelműveletek és hitelpapírok folytonos kiterjedése, s különösen általános vagyonosodás, tőkeszaporodás által lassu, de folytonos lejjebb szállást mutat; tekintetbe vévén ezen körülményeket, indokolva látszik lenni jogi személyeknél, s különösen az államnál, községeknek és alapítványoknál még a legbiztosabb pénzintézeteknél divatozó kamatlábnál is kisebbet venni a számítás alapjául.

Az állab gazdasági értéke.

a) Ha a talajérték adva van.

52. §. Az állab gazdasági értéke egyenlő az annak kezeléséből eredő minden bevétel és kiadás jelen értékének mennyiségétani összegével.

A bevételek :

1. A véghasználat (V) bejő a forda (f) végén, s így, ha most az állab k éves, $f-k$ év múlva. Jelen értéke tehát
$$\frac{V}{1,0p^{f-k}}$$

2. A köztes és mellékhasználatokat összefoglaljuk úgy, mint ezt a talaj gazd. értékének képleténél tettük. Csakhogy itt csak az állab jelen korától (k) a forda végéig előforduló előhasználatokról lehet szó, mert a melyek eddig már bejöttek, azok az állab gazd. értékére befolyással nincsenek. Jelöljük a forda l q éveiben bejövő köztes használatokat, vagy azon évekre kamatosított mellékhasználatokat K_1 K_q betűkkel,

akkor ezeknek jelen értékei lesznek :
$$\frac{K_1}{1,0p^{l-k}} + \dots + \frac{K_q}{1,0p^{q-k}}$$

A kiadások :

3. A netaláni évi bevételekkel megkisebbitett évi kiadások

$$(ö) \text{ kezdértéke } D_2 \text{ szerint } \left\{ \frac{r (1,0p^n - 1)}{0,0p \cdot 1,0^n} \right\} \text{ melyben } r=ö, n=f-k$$

$$\frac{ö (1,0p^{f-k} - 1)}{0,0p \cdot 1,0p^{f-k}}$$

4. A talajjáradék $f-k$ éven át. Ez ugyan nem pénzben valósággal kifizetett kiadás, hanem áldozat, mely az állab kezelésének érdekében hozatott.

Ha ugyanis az állab jelenleg a talajt el nem foglalná, s ez utóbbi eladatnék, vagy bármikép, de nem ezen állab érdekében használtatnék gazdaságilag, meg kellene hoznia az értékének megfelelő kamatokat. Ezen kamatokat a birtokos az állab eltávolításáig nem élvezheti, vagyis a talaj értékét $f-k$ éven át nem használhatja másra, mint a fennebbi bevételek előállítására. A talajérték kamatai ép úgy, mint az évi kiadások, átmennek a termelvények értékeibe, s így a nyers jövedelemben az állabból eredő tiszta jövedelemmel együtt foglalnak helyet. Ezen okokból tehát a fennebbi bevételek előállítási költségeihez tartoznak a talajértéknek $f-k$ éven át nélkülözött kamatai is.

Ezeknek jelenértékük egyenlő a talajérték (T) $f-k$ éves szaporodékának jelenértékével $\left\{ \frac{T (1,0p^{f-k} - 1)}{1,0p^{f-k}} \right\}$ vagyis a talajérték kamatainak : $T \times 0,0p$. mint $f-k$ -szór előforduló, s utoljára $f-k$ év múlva előjövő évi járadéknak kezdértékével, mely a D_2 képlet szerint $= \frac{T \times 0,0p (1,0p^{f-k} - 1)}{0,0p \times 1,0p^{f-k}}$ vagy egyszerűsítve $\frac{T (1,0p^{f-k} - 1)}{1,0p^{f-k}}$

Ha mindezen bevételeket és kiadásokat saját jegyeikkel összezzük, megkapjuk az állab gazdasági értékét : melyet **A**-val jelölve.

$$A = \frac{V}{1,0p^{f-k}} + \frac{K_1}{1,0p^{f-k}} + \dots + \frac{K_q}{1,0p^{q-k}} - \frac{\ddot{o} (1,0p^{f-k} - 1)}{0,0p \cdot 1,0p^{f-k}} - \frac{T (1,0p^{f-k} - 1)}{1,9p^{f-k}}$$

Ezt ha egy nevezőre vesszük és egyszerűsítjük lesz :

$$A = \frac{V + K_1 1,0p^{f-1} + \dots + K_q 1,0p^{f-q} - \left(T + \frac{\ddot{o}}{0,0p} \right) (1,0p^{f-k} - 1)}{1,0p^{f-k}}$$

E képletet szavakban így fejezhetjük ki: kamatosítsunk az állabkezeletéből eredő minden bevételt és kiadást a forda végére, összezzük azokat mennyiség-tanilag, s az összeget számítsuk vissza a jelenre.

b. Ha a talajérték nincs adva, vagyis a talaj gazdasági értéke mellett.

Ez esetben helyette adva kell lenni mindazon bevételeknek és kiadásoknak, melyekből a talaj gazd. értékét ki lehet számítani.

Az állabértéknek kiszámítása ezen adatok nyomán megtörténhetnék úgy is, hogy a fennebb kifejtett képletben T helyett a talajnak külön kiszámított gazdasági értékét tennők.

Ez mindazáltal nem lenne a legrövidebb eljárás, miután a talaj betűszám-tanilag kifejezett gazdasági értékének betétele által a fennebbi, állabérték képletébe, jelentékeny betűszám-tani egyszerűsítéseket tehetünk, a mint itt következik.

$$A = \left\{ V + K_1 1,0p^{f-1} + \dots + K_q 1,0p^{f-q} - \left(T + \frac{\ddot{o}}{0,0p} \right) (1,0p^{f-k} - 1) \right\} : 1,0p^{f-k}$$

T helyett értékét téve következő képlet szerint :

$$T = \left\{ V + K_a 1,0p^{f-a} + K_b 1,0p^{f-b} + \dots + K_l 1,0p^{f-l} + \right.$$

$$\dots K_q 1,0p^{f-q} - \ddot{U} 1,0p^f) : (1,0p^f - 1) - \frac{\ddot{o}}{0,0p}$$

lesz :

$$A = \left[V + K_l 1,0p^{f-1} + \dots + K_q 1,0p^{f-q} - \left\{ \left(V + K_a 1,0p^{f-a} + K_b 1,0p^{f-b} + \dots + K_l 1,0p^{f-1} + \dots + K_q 1,0p^{f-q} - \ddot{U} 1,0p^f \right) : (1,0p^f - 1) - \frac{\ddot{o}}{0,0p} + \frac{\ddot{o}}{0,0p} \right\} (1,0p^{f-k} - 1) \right] : 1,0p^{f-k}$$

Itt azonnal látjuk, hogy az állab értékében és a talaj gazd. értékében előforduló évi költségek egymást megsemmisítik. Ebből azon szabályt vonhatjuk le, hogy azon esetben, ha az állabérték képletébe a talajnak külön kiszámított gazdasági értékét akarjuk helyettesíteni, akkor kihagyhatjuk a számításból az évi kiadásokat mind a talaj-, mint az állabérték kiszámításánál.

Ha az egyszerűsítéseket, melyeket itt szűke miatt mellőzünk, folytatjuk, végre a következő egyszerű képletre jövünk:

$$A = \left\{ \left(V + K_l 1,0p^{f-1} + \dots + K_q 1,0p^{f-q} \right) 1,0p^k - 1 \right\} + \left(\frac{K_a}{1,0p_a} + \frac{K_b}{1,0p_b} + \dots - \ddot{U} \right) (1,0p^k - 1,0p^f) \left\{ : (1,0p^f - 1) \right.$$

Vagy ha a képlet magrövidítése végett K_a által képviseltünk minden köztes és mellék bevételt, mely a fordának k -dik éveig (az állabb jelen koráig) be szokott jönni, és K_q -által mindazokat, melyek az állab k éves korától fogva a fordá végeig bejönnek, akkor lesz az állab gazdasági értékének képlete:

$$A = \left\{ V + K_q 1,0p^{f-q} \right\} (1,0p^k - 1) + \left(\frac{K_a}{1,0p_a} - \ddot{U} \right) (1,0p^k - 1,0p^f) \left\{ : (1,0p^f - 1) \right.$$

Példák.

A Számítsuk ki az állabértéket a következő feltételek mellett :

Az állab kora 47 év. A forda 80 év. A talaj értéke 50 frt. Az évi kiadás 1,6 frt, = 4.

A véghasználat 1000 frt.

Áterdőlésből bejő az 50-ik évben 40 frt.

Szurokszedésért az 5 utolsó évben évenként 2 frt.

Megoldás. Az a. alatt adott vágszabály szerint kiszámítunk mindent a forda végére, s azután összegezve az utóértékeket, kamattalanítjuk az összeget a jelenre.

A bevételek:	frt.
V =	10000,00
$K_q 1,0p^{f-q} = 40 \times 1,04^{30} =$	129,74
Mellékhasználat $\frac{2}{0,04} (1,04^5 - 1)$	<u>10,84</u>

A kiadások:

$$\left(T + \frac{\ddot{o}}{0,0p} \right) (1,0p^{f-k} - 1) = \left(50 + \frac{1,6}{0,04} \right) (1,04^{33} - 1)$$

$$= 90 \times 2,6484 = 238,36, \text{ mely előbbi összeg-}$$

ből levonatkán	238,36
Marad .	<u>902,22</u>

És ez a jelenre kamatosítva $= \frac{902,22}{1,04^{33}} = \mathbf{247,29}$ frt.

2. 1 hold tölgy sarjerdő értéke kiszámítandó a következő feltételek mellett:

$k=16, f=24, \ddot{o}=1,2, \ddot{U} = 2$ frt, $p=4, V = 80$ frt.

Közteshasználatok nincsenek.

Mellékhasználat: a 12-ik évtől a 22-ikig évenként legeltetésből 0.2 frt.

Megoldás. Az állabérték képlete, ha a talajérték nincs adva:

$$A = \left\{ (V + K_q 1,0p^{f-q}) (1,0p^k - 1) + \left(\frac{K_a}{1,0p^a} - \ddot{U} \right) (1,0p^k - 1,0p^f) \right\} : (1,0p^f - 1)$$

Ha ebbe az illető értékeket helyettesítjük :

$$\Lambda = \left\{ \left(80 + \frac{0,20}{0,04} (1,04^6 - 1) 1,04^2 \right) (1,04^{16} - 1) + \left(\frac{0,20}{0,04} \times \frac{1,04^4 - 1}{1,04^{16}} - 2 \right) (1,04^{16} - 1,04^{24}) \right\} : 1,04^{24} - 1$$

$$\Lambda = 46 \text{ frt.}$$

E kérdésnél tovább nem időznénk, hanem kétkednénk abban, hogy a kezdő K_q - és K_a -nak helyettesítését helyesen fogta-e fel. K_q $1,0p^{f-q}$ a képletben jelen ta forda k -dik évétől annak végeig bejövő minden köztes és mellékhasználatot, kamatosítva a forda végére. Itt közteshasználatok nincsenek, de vannak mellékbevételek. Ugyanis a forda 12-ik évétől annak 22-ik évéig évenként 0,2 frt legeltetési bér. Az állab ma 16 éves K_q tehát csak a legeltetési járadék azon részét képviseli, mely a 16-ik évtől a 22-ikig terjed; a 12-ik évtől a 16-ikig terjedő részt ellenben K_a képviseli. A 16 évtől a 22-ik évig terjedő részletnek végértéke a 24-ik év végén C_{II} képlet szerint :

$\frac{0,20}{0,04} (1,04^6 - 1) 1,05^2$; ez tehát nem egyéb, mint a mostantól a forda végéig még bejövő mellékhasználatok, kamatosítva a forda végére.

$\frac{K_a}{1,0p^n}$ képviseli azon köztes és mellékbevételeket, melyek a forda elejétől annak k -dik évéig bejönnek, leszámítolva a forda elejére. Itt ezek a 12-ik évtől a 16-ikig bejövő, évi legelőbérek, melyeknek végértéke a 16-ik év végével C_2 képlet szerint : $\frac{0,20}{0,04} (1,04^4 - 1)$; mit még a forda elejére kell kamattalanítani, tehát $\frac{0,20}{0,04} \frac{(1,04^4 - 1)}{1,04^{16}}$

A kisajátítási összeg kiszámításánál követendő általános szabályok.

A hol a közjó érdekében, pl. országutak, vasutak, csatornák, várak, kikötők építésénél, vagy az ipar kifejlése és okszerűbb termelési módok s kezelet behozatala miatt, pl. hasznos ásványok kiaknázása, zúzdák, vízvezetések építése, birtok-egyesítés (tagosítás) keresztül vitelénél sat., a törvény a birtokkiszajátítást elrendelni jónak látja, ott a legkisebb érték, mely a birtokost az akarata ellenére kisajátítandó birtokért megilleti, a birtoknak azon gazdasági értéke, mely az eddig elért jövedelmeknek megfelel. De minthogy a birtokos jövőben az eddiginél észszerűbb kezeletet is hozhatna be, s e szándékát kétségbe vonni jogos ok nincs, követelheti a legecszerűbb kezelet, és a kilátásban lévő legkedvezőbb viszonyok feltételével kiszámított gazdasági értéket is, melyben vállalkozó jövedelme is bennfoglaltatik. Az így kiszámított gazdasági érték a kisajátítási összeg maximuma.

A kisajátítás által gyakran a megmaradott birtokra közvetve is háramlanak hátrányok, pl. a megmaradott birtoknak önálló és rendszeres kezelet vitelére való csekély volta; erdők-nél a szabályos korfokozat megcsontítása; a birtoknak ketté szelése, s ennek következtében a felügyelet és körülhatárolás negnehezítése; szélveszély előidézése az erdő átvágása következtében, tűzveszély vasutaknál, s több e félék; melyekért a kártérítési összeget inkább méltányos ítélet, mint számítás által lehet meghatározni.

Mindazonáltal némely esetekben a számítást is alkalmazhatni, pl. ha tartamos üzemre berendezett erdőtest korfokozata megcsontkittatik, s ennek következtében némely állab a legelőnyösb vágáskornál korábban fogna vágás alá jönni, akkor a birtokosra háromló kár nem más, mint a különbzet az illető

állabok gazdasági értékei közt, ha ez utóbbiak kiszámításánál először az eddig betartott forda, másodszor pedig a kisajátítás következtébeni vágási kor vétetik fel. Ugyanezen módon számitatik ki a kártérítési összeg azon állabokra nézve, melyeknek, az előidézett szélveszély folytán a legelőnyösb vágási kor előtt kell letaroltatniok. Ha a letarolásnak jelenleg kell megtörténni, akkor jelenlegi értékül az eladási vétetik.

Ha pl. azon 50 éves állabot, melynek használatai **A** táblában adva vannak, és a mely 1,8 frt évi kiadás, 5 frtnyi ertési költség és $p=3$ mellett **C** tábla szerint 90 éves fordában kezeltetik legelőnyösbben, valakinek érdeke miatt 70 éves korában kell levágni, akkor a kártérítés fejében követelendő összeget így kell kiszámítani :

Az állab g. értéke a legelőnyösb forda (90 év)
mellett 462 frt.

Ugyanaz a talaj g. értékének maximuma, és 70
éves forda mellett 368 frt.

Megtérítendő különbözet 94 frt.

Ha az állabnak ma, 50 éves korábban kellene levágnia, akkor a megtérítendő különbözet $462 - 201 = 261$ frt; mert **A** tábla szerint az 50 éves állab eladási értéke 201 frt.

Ha a kezeleti költségek a maradott birtoknál aránylagosan nem apadnak, úgy hogy azok a kisajátítás folytán hold-és évenként magasabbak lettek, akkor a tőkesített évi többlet képezi a kártérítési összeget.

Ha tett pl. a kezeleti és védelmi kiadás a kisajátítás előtt az egész erdőterületet illetőleg 800 frtot, s a kisajátítás után tenne 900 frtot, végre a tőkesítésnél $4\frac{0}{10}$ -kal számitnánk, akkor tenne a kártérítési összeg $\frac{100}{0,04} = 2500$ frtot.

Az itt elmondottak csak azon esetekre illenek teljes mérv-

ben, melyekben a kisajátítás a birtok érdekével semmi különös és közvetlen összeköttetésben nincs; ellenben ha az a birtok saját érdekében is történik, pl. tagosítás és erdőegyesítésnél, ha talán egyesek a többség kívánatának ellenére abba bele nem egyeznének, akkor az eljárás a fennebb előadottaktól eltér. Itt épen a birtokok értékének emelése lévén czél, nem valószínű, hogy a birtokos a kisajátítás által veszteni, hanem inkább, hogy nyerni fog. Másrészt pedig, ha az erdőegyesítésnél különböző kulcs szerint számíttatnék ki az erdő értéke egyik és másik birtokosnál, akkor sokan megkárosíttatnának. Itt tehát annak is, ki az erdőegyesítésbe akarata ellenére vonatott be a törvény határozata nyomán, erdeje értékét, úgy mint a többiét, a 93. §. szerint kell kiszámítani.

A képviselőház elé terjesztett törvényjavaslat a métermértékről s annak indokolása.

(Folytatás és vége.)

A mérték egységéből ugyanis a többi nagyobb és kisebb mértékek tizszeres többszörözés és tizedrészes felosztás által származnak. Az egységnek tizszerese deka, százszoros hekto, ezredszerese kilo, tízezerese miria görög származásu szónak előre tétele által fejeztetik ki, és ennél fogva

1 dekaméter	annyi mint	10 méter,
1 hektométer	„ „	100 „
1 kilométer	„ „	1.000 „
1 miriaméter	„ „	10.000 „

Az egységnek tizedrésze ellenben deci, századrésze centi, ezredrésze milli latin származásu szónak előretétele által fejeztetik ki, s ennél fogva

1 deciméter	annyi mint	$\frac{1}{10}$	méter,
1 centiméter	"	"	$\frac{1}{100}$ "
1 miliméter	"	"	$\frac{1}{1000}$ "

A többi mértékegységek, u. m.: a területi, térfogati és súlymérték egységei mind a hosszasági mérték egységéből a méterből vannak levezetve.

Nevezetesen a területi mérték egysége a négyszögméter. Minthogy azonban a gyakorlatban leginkább előforduló terület mérésre, t. i. a földterület mérésére a négyszögméter igen kicsiny mértékegység lenne, ennek nem adtak külön nevet, hanem százszorosát, vagyis a száz négyszögmétert látták el külön névvel. Száz négyszögméter ár-nak, ennek százszorosa hektár-nak neveztetik.

A térfogati mérték alapja a köbméter, vagy mint eleinte neveztetik Stér.

Minthogy azonban a gyakorlatban leginkább előforduló térfogat-mérésre, t. i. az űrmértékre a köbméter igen nagy mértékegység lenne, az imént mondott czélra a köbméternek ezredrészét külön névvel látták el. — Egy ezredrész köbméter liter-nek neveztetik, s fentebb említett görög vagy latin származású szók előre tétele által fejeztetnek ki többszörösei és hányadrészei. Így p. o. a hektoliter száz litert, a deciliter tizedrész litert jelent.

A súlymérték egysége eredetileg a gramm volt. — Ennyi egy ezredrész liter lepárolt víznek a sulya, 4 Celsius foknyi mérsékletnél a fagyponthoz felett. Többszörösei és hányadrészei egyetlen később említendő kitéttel a fentebb említett görög és latin szók előre tétele által fejeztetnek ki. Így például a dekagramm 10 grammot, a kilogramm ezer grammot, decigramm egy tizedgrammot jelent, és így tovább. Minthogy azonban a gyakorlatban leginkább előforduló súlyok mérésére a gramm igen kicsiny súlyegység már, eredetileg a grammnak

ezerszeresét, t. i. a kilogrammot készítették el platinából, és vették őrizet alá a párisi nemzeti levéltárban. Ez az úgynevezett „kilogramme des archives“, vagy „kilogramme prototype“. — A többi nemzetek, melyek e mérték-rendszert magukévá tettek, a kilogrammot fogadták el a súlymérték alapegységeül, s ez a gyakorlati igényeknek, mint már említve volt, jobban is megfelel mint a gramm, mely a mostani mértékünk szerint $\frac{1}{16}$ latra sem megy. Nagy terhek kifejezésére a súlyegységnek utóbb még egy többszörösét fogadták el, melyhez hasonló a többi mértékeknél nem fordul elő, s azért nem is neveztetett el a többször említett görög számnevek előretétele által, hanem egészen külön nevezetet kapott. Ez t. i. a tonna, mely ezer kilogrammal egyenlő.

Ezen alap elvében itt körülvonalozott méter-rendszer a maga egységeivel a méter ár, sztér, liter és grammal, valamint ezek többszöröseivel és hányadrészeivel (ide értve a tonnát is) összesen 41 mértéknevet adna. A gyakorlati életnek azonban nincs mindannyira szüksége, s ez okból a gyakorlatilag feleslegesek tökéletesen mellőzhetők. Szükség van a következő 19-re u. m. méter, kilométer, miriaméter, deciméter, centiméter, milliméter, ár, hectár, liter, hectoliter, deciliter, centiliter, kilogramm, tonna, dekagramm, gramm, decigramm, centigramm és milligramm-ra. Nálunk jelenleg 23 mértékegység van alkalmazásban, u. m. az öl, mértföld, láb, rőf, marok, hüvelyk, vonal, pont, hold, itcze, pint, akó, meszely, mérő, font, mázsa, lat, nehezék, unczia, drachma, scrupulus, gran, és karat. — Az új rendszernek négy mértékegységgel kevesebbre van szüksége, mint a réginek.

Ez alapvonalaiiban azon mérték- és súlyrendszer, melynek életbeléptetését czélozza a tisztelt törvényhozás elé terjesztett javaslat, s melynek kiváló czélszerűsége mellett egy nemzetközi mérték- és súlyrendszer behozatalának szükségén kívül még következő gyakorlati szempontok emelendők ki.

A méter (körülbelül 3 láb) mérésekre alkalmasabb, mint a rövidebb láb és a hosszabb öl, legközelebb áll a rőfhez, de tizedes felosztásai miatt czelszerűbb, mint a negyedekre és nyolczadokra felosztott rőf.

Mint utmérték a kilométer (körülbelül $\frac{1}{8}$ -ad mértföld) alkalmasabb, mint a mértföld mert kisebb egység mellett legalább a közönséges forgalomban a törtszámok alkalmazásának szüksége eselik.

Tovább előnye ezen rendszernek, hogy valamennyi egységének többszöröse, valamint hányadrészei pénzértékben a szintén tizedes rendszerre fektetett saját pénzrendszerünkben, valamint a frank, a dollár és az új német márka rendszerben könnyű kifejezést nyerhetnek.

A magyar kormány a tizedes rendszert eredeti tisztaságában óhajtá elfogadtatni, és mellőzni igyekezett mindent, a mi ezen rendszer következetes keresztülvitelét nehezítette és általános terjedését akadályozhatta volna, így azon súlyok is mellőztettek, melyek mint a vámmázsa (50 kilogramm) és a vámfont (fél kilogramm) nálunk legujabban gyakorlatilag már meghonosultak, de noha a tizedes rendszerrel némi összefüggésben állanak, mégis inkább a mostani rendszer kifolyásai. Nem is lett volna e két súlynak a rendszerbe való felvétele sem elméleti, sem gyakorlati szempontból igazolható. Elméleti szempontból ugyanis további tizedes felosztásra a kilogramm, nem pedig a font alkalmas, és ha a vámfont (a fél kilogramm) alkalmazása türetnék, vele természetesen maga a felosztás $\frac{1}{2}$, $\frac{1}{4}$, $\frac{1}{8}$, $\frac{1}{16}$ -od részekre is alkalmazásba jönne, mi által maga a rendszer és ennek lényegét képező tizedes felosztás szenvedne csorbát. De a gyakorlat igényei is inkább követelik a fontnak és mázsának elhagyását, mint azoknak a rendszerbe felvételét. Németország egyedüli kivételével minden európai nemzet, mely a tizedes rendszert alkalmazza, azt a maga ere-

deti tisztaságában fogadta el. — Még Anglia is, mely nemzeti intézményeihez oly hiven ragaszkodik, a rendszernek tiszta és változatlan elfogadása felé tesz lépéseket. Németország tehát e tekintetben valamennyi nemzet közt elszigetelve maradván, a vámfont használatával felhagyni kényszerítették.

Ott ugyan a vámfont megtartása mellett azon indok szólott, hogy évek hosszú során az a német szövetségben mint egyedül törvényes sulyegység volt alkalmazásban, s hogy ennél fogva ott a tényleges állapot fentartása látszott kívánatosnak, nálunk azonban, hol a vámsuly a nagy forgalomban soha sem volt szabályozó, és hol attól kellene tartani, hogy annak a jelenlegi bécsi fonttal való felcserélése által leginkább a szegényebb osztály mindenféle megrövidítésnek volna kitéve, hol a nagy közönség a szokott elnevezéssel együtt annak szokásos folytonos felezéseit is fenntartaná, ahelyett, hogy a tizedes számításhoz áttérne: nálunk a vámmázásnak és vámfontnak az új rendszerbe való beleillesztése minden ok nélkül csak zavart és a tizedrendszer terjedésének akadályozását okozná.

A tizedes mérték- és sulyrendszer teljes tisztaságában való elfogadása okvetlenül szükségessé teszi, hogy a rendszernek tudományos elnevezései is meghonosittassanak, és pedig annál is inkább, mivel egy általános nemzetközi mérték- és sulyrendszer meghonosítását és gyakorlati alkalmazását szerfölött megkönnyíti az, ha a világforgalomban és a tudományban már elfogadott elnevezések nálunk is gyakorlatban maradnak. Egyébiránt a nemzetközi elnevezések megtartását indokolja az is, hog magyar elnevezések alkalmazásával nem lehetne a mértékeket és sulyokat oly szabatosan megkülönböztetni egymástól, mint ez a görög és latin nevek felváltott használata mellett történik, kettős magyar és nemzetközi elnevezések alkalmazása pedig csak zavarokra adhatna okot, és a rendszer meghonosítását még inkább nehezítené. Ezen nézetet pártolja maga az e kér-

désben meghallgatott magyar tudományos akadémia is, midőn véleményében mondja: „a behozandó új mértékek és súlyok nevezeteinek magyarra fordítása sem czélszerű, sem következetesen kivihető, azért a francia nevek megtartandók“.

Az új rendszer meghonosításának főfeltétele, hogy annak egész lényege a népnek minden osztályaiban ismeretes legyen, és hogy a jelenlegi súlyok és mértékek az új rendszer szerin-tiekkel cseréltesse fel.

Az előbbi cél tekintetéből szükséges, hogy a rendszer minden iskolában és tanintézetben taníttassék és népszerű modorban írt könyvek által magyaráztassék, a kormány e végből el nem mulasztandja azonnal, mihelyt a törvényjavaslat el lesz fogadva, a mérték- és súlyrendszer megismertetését lehetőleg eszközölni.

A régi súlyok és mértékek felcserélése végett szükséges alapmérték és súlyról gondoskodni, és ezen alapmérték és súly szerint a forgalomban használandó mértékek és súlyok kellően hitelesítendők.

Alapmértékül és alapsúlyul nálunk azon platinából készült méterpálcza és kilogramm szolgál, melyet a magyar tudományos akadémia a kormánynak átengedett s mely a magyar országos levéltárban őriztetik.

Ezen alapmértéknek és súlynak a francia nemz. levéltárban őrzött méterhez és kilogrammhoz való viszonya azon parányi eltérésekre nézve, melyek két, matematikai pontossággal egyenlő mérték előállításának lehetetlen volta miatt közöttük léteznek, a kormány által Párisba kiküldött két műegyetemi tanár jelentése szerint következő: a magyar platina méterpálcza a párisi levéltárban őrzött méterpálczához hasonlítva egyenlő 1·000·00219. méterrel; a magyar kilogramm pedig a párisi levéltárban őrzött kilogrammhoz hasonlítva egyenlő 0·9999973 kilogrammal. Ez eltérések oly csekélyek, hogy

számbavételük a közönséges forgalomra nézve jelentőséggel sem bír.

Hogy a közönség hamisított vagy nem pontos mérő-eszközök által meg ne rövidítettessék, olykép intézkedik a t. országgyűlés elé terjesztett törvény, hogy minden a forgalomban használt mérő-eszköz, a minta-eszközökkel kellőleg hasonlítottassék össze, és hitelesítettessék, hogy e mértékek, súlyok és mérő-készülékek a törvényhatóságok és a hitelesítő hivatalok folytonos és azonos ellenőrzése alatt álljanak, végre, hogy azok, kik törvénytelen nem hitelesített vagy önkényüleg megváltoztatott mérő-eszközöket használnak, szigoruan büntetessenek.

Miután azonban lehetetlen teljesen megegyező mértékeket és súlyokat készíteni, a megengedhető eltérések külön rendelet által közhírré fognak tétetni. Ez eltérések azért nem vétettek fel a törvényjavaslatba, mert a naponként fejlődő mechanica mindinkább tökéletesebb és pontosabb mértékeket és súlyokat fog előállítani tudni, s így a törvény által jelenleg netán megszabandó eltérések idővel tulságos nagyok lehetnének.

Egyébiránt ezen eltérések a kibocsátandó rendeletben következőleg fognak megállapittatni :

Hosszmértékeknél :

2 méternyi hosszú érczből készült mértéknél 0.2 millimét. eltérés,

1	"	"	"	"	"	0.2	"	"
---	---	---	---	---	---	-----	---	---

5 deciméternyi	"	"	"	"	"	0.1	"	"
----------------	---	---	---	---	---	-----	---	---

2	"	"	"	"	"	0.1	"	"
---	---	---	---	---	---	-----	---	---

5 méternyi	"	fából	"	"	"	2.0	"	"
------------	---	-------	---	---	---	-----	---	---

4	"	"	"	"	"	2.0	"	"
---	---	---	---	---	---	-----	---	---

2	"	"	"	"	"	1.5	"	"
---	---	---	---	---	---	-----	---	---

1	"	"	"	"	"	0.5	"	"
---	---	---	---	---	---	-----	---	---

5 deciméternyi	"	"	"	"	"	0.3	"	"
----------------	---	---	---	---	---	-----	---	---

engedtetik.

A deciméter és centiméterre osztott bármely hosszúságú érczmértéknél az osztó vonalak eltérése . . . 0.2 millimétert,

2, 4 és 5 méter hosszú fából készült mértéknél 0.5 „

1 és $\frac{1}{2}$ „ „ „ „ „ 0.3 „

tul nem haladhat.

A milliméterekbe való beosztásoknál az osztó vonalak eltérése bármelynemű mértéknél 0.2 millimétert tul nem haladhat.

A ló-szalagmértéknél a két méternyi egész hosszúságban legfeljebb 3 milliméternyi, a centiméter osztás vonalakban 0.5 milliméternyi eltérés engedtetik.

Ürmértékeknél

száraz tárgyak és folyadékok mérésére szolgáló edényeknél.

100 liternyi tartalmuaknál 20 centiliternyi eltérés,

50 „ „ 10 „ „

25 „ „ 4 „ „

20 „ „ 4 „ „

10 „ „ 2. 5 „ „

5 „ „ 1. 25 „ „

2 „ „ 1. 00 „ „

1 „ „ 0. 50 „ „

$\frac{1}{4}$ „ „ 0. 15 „ „

5 deciliternyi „ 0. 25 „ „

4 „ „ 0. 20 „ „

3 „ „ 0. 15 „ „

2 „ „ 0. 10 „ „

1 „ „ 0. 05 „ „

5 centiliternyi „ 0.025 „ „

2 „ „ 0.010 „ „

1 „ „ 0.005 „ „

engedetetik.

50 és 100 liternyi szénmérőknél 1 liternyi eltérés engedtetik.

Súlyok

az általános kereskedelmi forgalomra szolgáló súlyoknál és pedig:

20 kilogrammnyi súlyuaknál 2000 milligrammnyi eltérés,

10	"	"	1000	"	"
5	"	"	500	"	"
2	"	"	250	"	"
2	"	"	150	"	"
50 decigrammnyi	"	"	75	"	"
20	"	"	30	"	"
10	"	"	20	"	"
5	"	"	15	"	"
2	"	"	10	"	"
1	"	"	10	"	"
5 grammnyi	"	"	8	"	"
2	"	"	6	"	"
1	"	"	4	"	"

engedtetik.

Az arany, ezüst, gyöngy és drágakőárúknak közforgalomban való mérésére és a gyógyszerészet körében használandó súlyoknál a most elősorolt eltéréseknek csak fele engedtetik meg.

Az említett súlydarabok mellett még használható kisebb súlyok egyenként lehetőleg pontosak legyenek, súlyoknál pedig az eltérés 2 milligrammnál nagyobb nem lehet.

A pénzmérésre szolgáló súlydaraboknál 20 kilogrammtól lefelé a dekagrammig a fentebb részletezett eltéréseknek csak $\frac{1}{5}$, az 5, 2 és 1 grammnyi daraboknál csak $\frac{1}{4}$ része engedtetik.

A kisebb darabok egyenként minél pontosabbak legyenek, és azoknak összegére nézve egy milligrammnál nagyobb eltérés nem engedtetik.

A gabna-próbasúlyoknál az eltérésekre ugyanaz áll, mi az arany, ezüst és gyógyszerészeti súlyra nézve.

Az eltérések a megszabott határon belül is csak annyiban engedhetők meg, a mennyiben az eltérés által a mérték az alapmértéknél nagyobb.

A súlyoknak, mértékeknek és mérőeszközöknek hitelesítésén kívül a törvényjavaslat a hordók akózását is kívánja.

A forgalomnak, nevezetesen a külfölddel való kereskedésnek és kereskedelmi hitelünknek egyik főfeltétele, hogy a szállítandó áruk mindig kellő mennyiségben és minden hiány nélkül kerüljenek a vevő kezébe.

Ennek szüksége leginkább a folyadékoknál mutatkozik, melyeknek utánmérése sokszor nehézséggel jár. Kívánatos tehát, hogy a vevő már eleve a hordókon látható bélyegből meggyőződhessek, hogy azok minő mennyiséget tartalmaznak, de az eladó is minden alaptalan kifogások ellen biztosittassék.

Azért is kimondatott, hogy a bor, sör és szesz, mint a kereskedelemben leginkább előforduló és ürmérték szerint eladatni szokott folyadékok, csak kellőleg akózott (helyesebben liter szerint köbözött) hordókban szolgáltatassanak át a vevőnek.

Kivételt csak eredeti edényekben tovább adott külföldi folyadékoknál van helye, melyeknek pontos akózása utólagosan nem igen volna teljesíthető.

A mérték-hitelesítés és az akózás (köbözés) kellő keresztülvitele végett a törvényjavaslat egyrészt egy központi mérték-hitelesítő bizottság, másrészt pedig mérték-hitelesítési közegek felállítását rendeli el. A központi mérték-hitelesítő bizottság az egész hitelesítési eljárásnak szellemi vezetője és a kormánynak e tekintetben műszaki közegéül szolgáland; az ő

felügyelete alatt fognak egyszersmind a törvényhatóságok és a hitelesítési közegek számára szükséges mintamértékek és súlyok is készíttetni. E bizottság szervezeténél a kormány főgondja leend, hogy egyrészt hazánk műszaki tehetségeit megnyerje, de másrészt lehetőleg kevés költséget igényeljen; e czélból elnöke és titkára ugyan rendes dotatióval fognak elláttatni, hogy a folyó ügyek elintézése állandóan működő egyének által történhessék: a bizottság többi tagjai ép úgy mint a már is fennálló egyéb szaktanácsoknál, pl. az országos egészségügyi, a statisztikai vagy a közoktatásügyi tanácsnál, csupán a bizottság tanácskozásban veendnek részt és díj nélkül fognak működni.

E bizottság felügyelete és ellenőrzése mellett működnek majd a hitelesítő hivatalok és az akózó közegek. Hitelesítő állami hivatalokat csak kis számban van szándékom felállítani, főkép a mértékek és súlyok kizárólagos alkalmazása előtt, vagyis 1876 előtt. Kivéve ha a szükség, illetőleg az új súlyok és mértékek gyors terjedése most nem lesz kívánatos, egyelőre csakis Budapesten állíttatnék fel mértékhitelesítő állami hivatal, utóbb az ország nevezetesebb pontjain és kereskedelmi helyein több is szerveztetnék, jelesül Fiumében, Zágrábban, Kolozsvárt, Pozsonyban és Kassán. Szabadságukra kívánom azonban hagyni az egyes törvényhatóságoknak, hogy saját kebelükben és bármikor mértékhitelesítő hivatalt állíthassanak fel, természetesen azon feltétel alatt, hogy a felállítandó hivatal költségeit saját maguk fedezzék és hogy a hivatal ellenőrzése és felügyelete a mértékhitelesítő központi bizottság alá tartozandik, magától értetvén, hogy ez esetben a hitelesítésért fizetendő díjak is az illető törvényhatóság javára fognak szedetni.

A hordók hitelesítése vagy az akózás oly mivelet, melyet a forgalom, a kereskedés, sőt a termelés károsodása nélkül központosítani nem lehet, hanem szükséges, hogy nevezetesen bortermelő vidékeken, vagy ott, hol a borkereskedés vagy a

bodnáripar nagyobb mérvben üzetik, az akózás lehetséges legyen, s ennél fogva az akózással az illető törvényhatóságok meghallhatása mellett községi közegek fognának megbízatni, melyek ép úgy, mint a többi hitelesítési közegek a kereskedelmi ministerium, illetőleg a központi mértékhitelítő bizottság felügyelete alá tartozandnak.

Egyébiránt az összes hitelesítési ügy miként való szervezésének részletes tervét akkor fogom a törvényhozás bírálata alá bocsátani, mikor az annak keresztülviteléhez szükséges költségek megszavazását lesz alkalmam kérni.

Mihelyt a hitelesítő közegek szervezete eléggé előhaladt, azonnal megkivánom engedni az új mértékek és súlyok fakultatív alkalmazását, és ép ezért kérem is, ezen alkalmazás határidejének kijelölését a törvényjavaslat 7. §-a értelmében a kormányra bízati.

Gr. Zichy József, s. k.

Adatok az „Erdészeti Műszótárhoz.”

A magyar nyelvbe becsúszott temérdek idegenszerűség kiirtására indított meg az akadémia megbízásából a „Magyar Nyelvőr” 1872-ik esztendőben. Ezen, Szarvas Gábor tudóstársasági tag ur által kitűnően szerkesztett folyóirathoz Magyar- és Erdélyország csaknem minden vidékéről gyűjteményesen özönlenek be a tájszavak és szólásmódok. Ezenkívül abban a régi magyar nyelvemlékeknek nyelvezete, feledségbe ment vagy elavult szólásmódjai, kihalt szavai is felelevenítettnek.

Ezen havi közlőnynek múlt évi füzetek kezembe kerülvén, kiirtam azokból az erdészeti szempontból csak távolról is figyelembe vehető szavakat, s közlöm azokat a saját magam által

összeböngészettekkel együtt az erdészeti közönséggel, egyelőre csak mint anyagot a szótárhoz; azt hiszem, nem mivelek haszontalan munkát. Az eddig feljegyzettek következők:

Abajdos : kuszált.
 Baranyálni : boronálni;
 bokászolódni : tévelyegni az
 erdőben;
 bódisház : hamuház;
 bakonta : erdőlőszánka;
 bozút : burjános, bozotos;
 buczkú : tuskó;
 bujtani : homlítani;
 bucsi : bucska, csobolyó, kis-
 hordó;
 baléta : faczédula;
 bodonka : hordócska;
 borosán : fenyőtüske;
 bőrhés : törekes;
 bakócz : sütni való fa;
 berenka : izlandi zúzmó;
 bétya : szurok;
 buczkó : kinövés a fán;
 boglyafa : boglyába rakott, fel-
 vágott tűzifa.
 Csikor : fagy, (csikorog);
 csögös-bögös : bokros;
 csög-bög : szemet;
 csök : tuskó;
 csádé : levágott fa ágboga;
 csapás : ujom;
 cerko : nád vagy tengeri szár-
 ból csinált kunyhó;
 cserbok : cserbogyó;
 csobolyó : víztartó faedény;
 ciher : bokor;

csepe, csepeles : fiatal tölgyfa,
 csepefa;
 csontika : száka, pipagyujtó
 fácska;
 csoszó : csusztató szántalp hegy-
 meredekeken;
 csajbos : ágas-bogas;
 csajgos : girbe-gurba;
 csóznik : pózna;
 csikuti, csikóté : csikótófa;
 csepőte : bokros hely;
 csillánkózni : kapaszkodni;
 csomak : ékfejsze;
 csórag : polozna, pózna;
 csömöz : csimaz, bűdösféreg
 (cserebogár pajorja);
 csörmöly : üszög;
 cicamaca : rekettye vagy fürfa
 barkája;
 czüjek : czövek;
 csuhit : káka;
 csati : csattogó, földieper;
 csender, csenger : cserebokros
 erdő;
 csajtorás : görbe;
 csonka-bonka;
 csetenye : zöldág;
 csókány : csákány;
 czökör : szatyor;
 csapa : nyom;
 csipet : pl. egy csipet mag.

Döbön : bödön, fenyőfaedény,
 vaját és turót tartanak benne
 és egy darabban kivájt üres
 törzs, melyet források fölibe
 alkalmaznak, (köpü);
 dorkó : kupa, ivőedény fából;
 dufa : vékony rudra illesztett
 hosszú lépesvessző madár-
 fogáshoz;
 dühent : suhint, vág;
 dörömb : dombos hely, se ma-
 gas, se sík;
 dudú : bodony, bödön;
 döng : fatörzs, mely nincs el-
 hasogatva;
 dudafa : eperjfa;
 daránicza : hosszú deszkazsin-
 dely;
 dolgosok : munkások;
 dollani, dolhadni : korhadni;
 dirib-darab : aprólék, apró da-
 rab; jó darab tartománya
 van = szép darab birtoka
 van;
 dócz : dúcz, púp;
 dömlök : hüvelykujj;
 dúság : dulás, pusztulás (fejsze
 által) az erdőben.
 Estáp : ostor, vessző, horoges-
 táp (gyertyán és mogyoró
 suhángok);
 élet : termés; élés : legelő;
 előded : elő, ős; elődedin levő :
 elején levő;
 egy járást : egyszerre;
 esztrenga : szűkhely, hol a juho-
 kat hajtják egyenkint fejésre;

életmagra kap;
 egy ereszkedő jobb száz ka-
 paszkodónál;
 eleven szén = parázs zsarátnak
 emelcső : felvonóhid (Schlag-
 brücke).
 Forramat : forrás;
 feles : számos;
 folyamik : gyűl;
 furatos : valamely verő-eszköz
 (Prügel);
 fányós : az út, mikor nagy sár van;
 fáguru : favágató, favágó törzs;
 fenkö : fenőkö;
 farda : ferde (növésre pd. diny-
 nye, gyertyánfa);
 felesedni : párosulni (állatokról);
 fokódik : szárad (a föld);
 fuatog : fuvatag, hófuat;
 fűrgetű, fűrgetyű, fergetyű;
 ajtóra fordítható zár; így hiv-
 ják a tengely (szekérben)
 felett levő fát is;
 famacska : bak;
 forús : fuvaros;
 fondor : gesztenyének tüskés
 hüvelye;
 fekés : fekvés;
 fakó : vasalatlan (kerék vagy
 szekér);
 furkoly, villázat, mereklye :
 apró buglya; kéfa : szarufa;
 favágító : favágó hely;
 fiókozni : a fattyuhajtásokat
 kivágni;
 fakepe : papi failletőség; füled :
 érik, erjed.

Gerhes : éhség vagy betegség miatt sovány, roszkinézésű;
 gerbicz, girbicz : egészséges, de sovány;
 gubancs : kopáncs, gyümölcstok; a gesztenye szőrös gubancsától megkovulni. Más-kép : gubancz, guba, —ó.
 gangiczos : görbe;
 gyujtó : gyufa;
 gernyók : hitvány, sovány;
 gümecs : apró kődarab;
 gereginye : galagonya;
 görög : gurul, perdül, pereg;
 granicz : határ (Gränze);
 gernyáncsos : sovány;
 godola : élőfán található forradás;
 göbörcs ; göröngy;
 gerendü : gerenda;
 gubita, gubo : tölgyfán termő gubacs;
 gyomború : fagyöngy;
 gyóta : liget;
 gádor : folyosó; gyaratás : rostálás;
 gallyagos : fiatal fákkal benőtt hely az erdőben;
 gazfa : leégett vagy magától kidült, korhadó fa;
 gámor : vetemény körül való könnyű kerítés;
 gsuvaszt : lehámlit pd. fűzfát;
 gurgula : fasótartó;
 gíz-gaz, gyimgyom : mindenféle gaz, semmire sem használható növény;

girbe-görbe, görbe-gurba : több görbülésű ág;
 gádorfa : a tornác földön fekvő fája;
 gantárfa : gadnárfa;
 gernács, gornács : főképen tején elszáradt fák száraz gallya;
 garagulyás, zsömrös, kilisesfa : a tölgy, ha kinövések vannak rajta;
 Harog : horog (kuton), széna-húzó horog;
 hasigat : hasogat;
 hepe-hupás : dimbes-dombos;
 hajzás : épületfedél, hajazat;
 hosszán ne keresztleg;
 hiu : házhéja;
 hosszattába : hosszába;
 habarcz, hibarcz : kátyú;
 hévér, hőbér : emelyű;
 huzalkodik : nyúlik (a fanővéssel);
 háska, háskó : kerítés, palánk;
 hadarics : aprócsalán;
 hombár ; szuszék;
 hágó : kapaszkodó;
 hamvász : hamuégető;
 huruba : putri;
 hasovány : kerítés;
 horgaska : csipke;
 horgas-borgas : meggörbült (ide-oda) hegyi ösvényről;
 hámozni : héjazni, hántani;
 halantozik : fennyadoz a növény;
 homboly : füves halmazat prizma alakban;

homp : felfeszegetett hant;
 horgit : horgosit; hintez : hint.
 Iskájha : létra; igabéfa : két
 felállófa, mely a jármot
 összetartja;
 izrom : izromba szakad a ned-
 ves odvas fa, ha leomlik;
 izatos : kifestett; iromba : tarka
 színvegyület.
 Kulcsorgya, korcsolya : eszköz,
 melyen terhet hengergetnek
 fel a szekérre (pl. hordót);
 kajkós : kajmos (bot);
 kiteperni a tüzet : felélesztetni;
 keselyedik : megfakul, színe
 kopik;
 kétszélleg : két szélit egybe-
 illesztve;
 kaláta : kivágott fa, melybe a
 feldolgozandó fát szorítja a
 bognár;
 korbáni : forgácsolni;
 kukora : viszásgörbe;
 kurugla : szénvonó;
 kelevin : kelés, kelevény;
 kóficz : gömbalakulag kis szá-
 jjal fonott véka;
 kankalék : kútostor vagy azon
 levő görbevas;
 kászú : fakéregből készült edény
 = kazup vagy kozup;
 kérőt rág (tehén, őz, sat.);
 kaczor, kaczar : horgos kés;
 kiháló : éjjeli szállás marhale-
 geltetéskor;
 kóboros : ernyős (pd. szekér);
 kóbor : ernyő;

kupa : 2 itezés edény;
 köpü : káva egy darab kőből v.
 fából forrásokra;
 kártélyozó : ki a mezőn lop
 vagy marháját tilosba ereszt;
 kéfa : szarufa;
 kukojcza, kakujza : áfonya.
 Laponyag : lapály, lapályos; la-
 pány : lapály;
 lim-lom : szedett-vedett jószág,
 gazfa;
 lána : kasza vagy fűrészpenge;
 lesorjáz : soronkint lever, vagy
 lelődöz;
 lyukdal : lyuggat;
 löcsbötöl : löcsből;
 laptika : kétkerekű kocsi;
 lankás : gyenge meredek;
 lobogo : borvizes forrás;
 lok : lapályos hely;
 leb : pd. a Bűdösbarlangból ki-
 jövő bűdös vagy bűdösköleb;
 ledurungózik : lezuhan nagy kő
 vagy fatönk a lejtőről;
 lécskál : mezgerél, böngész;
 leontani : ledönteni (a fát).
 Magzatozás : nemzés, szülés;
 míg a fát levágtam, hittalak
 (fejszeccsattogással), míg meg-
 raktam (a szekeret) vártalak,
 hogy elvittem nem a tiéd,
 hanem enyim;
 mázgál : mázolgat (tapaszt);
 megdug, feldug : folyóvizet;
 megélez : vésüt;
 megvet, megvetemedik a cseber
 dongája;

mohol : betűzőszű;
 molna, mona : malom;
 megczerkad : megfullad;
 máté : medve, maczko;
 megzurran : megzördül;
 megdőjt az idő : meglágyul;
 megveti magát az idő : elromlik, megváltozik;
 mezgerélni : böngészni, szedgetni;
 megsódott : megnőtt.
 Nyespuha : lasponya;
 nyersés : irtáshely;
 nyomadék : a szikkadni kezdő sárban hagyott embernyom;
 nagyút : országút.
 Pesely : persely (szekéragyban);
 pozsdúl : bujánnó, zsendül, pezsdül;
 pörnye : sziporka;
 purhás : korhadt;
 pílka : sás; pallólás, pelelés : szelelés (magról);
 pilke : hordó akonája;
 pula : törpe, puja;
 purzsa : a fának pudvás része, melyet tapló gyanánt használnak;
 pörönty : harmatos vagy vizesfű;
 páskom : legelő; pörgete : (Ratsche);
 putina : putton, budonka (faedény);
 perzsbűz : égett szag.
 Rivad : támad a szél;
 roshad : roskad, pusztul;
 rianás : jégrepedés a Balatonon;

reszfog : reszelőfog;
 rököny levegő : rökönyödött levegő;
 ribancz : rosz (hely);
 rittani : irtani; ravaszlyuk : rókaluk.
 Szalufa : szarufa;
 sömjék : vizjárta, homoki kapáló, semlyék;
 sód : kis folyóvíz;
 szinfa : megderekasodott fa, javafa;
 sindő : sindely;
 süény : (palánk) sövény;
 suhanczár : suhancz, legény;
 szurdok : zug;
 sód : tűzhely;
 szapú : szalmakosár;
 serevény : sarjadzó nyár és jegenyebokrok;
 sorvást : soronként;
 sikesü karika : felvonó csiga;
 szamaló : szénvonó;
 szemes : szépje, nagyja gyümölcsnek, állatnak;
 szegelye : szegélet, zugoly;
 sivár, sivány, buczka : homokos helyekről;
 stömpöly : támaszték;
 szellet : nedv a növényekben;
 szivárvány : hőbér;
 szököllő : percz;
 szősz : kócz;
 szuszek : gabona és szénatartó;
 silinga : kötött kosár;
 sasóka : kapcsoljuk;
 sarabolni : füvesföldet felnyesni;

silapos : nagy eszterhéju;
 simicza : fapalaczk, csobolyó,
 csobán;
 sipró : rőzse;
 suvadt mogyoró : tokjából ki-
 esett, suvál, suvad;
 szállingó : gyéren levő (fűszál);
 szilony : kétfelé hasított vesz-
 szőből készült kötelék.
 Tipaszos : tapadás;
 toppni : lépni;
 tűszkü : kova;
 tövig romlott : tönkrejutott;
 tetejzve : tetézve, tetősen rakva;
 tisztásit : gyérit erdőt;
 tapkerék, taps- vagy tepskerék?
 támasz : Pfeiler;
 tarcs : tartalék, der Halt;
 rétoha : létra;
 tokmány : kaszakő-tok, fentok;
 talabor, alahor : talpaló;
 terű : teher; tetésebb : maga-
 sabb;

törpe : kicsiny;
 tebédfa : dúslombozatú fa;
 top : talp; töstőből : egészen
 tőből.
 Űstök : házeresz;
 üvegcsűr : huta;
 unggó : zúgó;
 üver : fehér anyag, márga.
 Zöldit : zöldel;
 zsompor : szakajtó;
 zselyp : hant; zselypel : hantol;
 ziheter : zivatar;
 jelben van : ki van szemelve.
 Virteleg : az épület végén az
 a falrakás, melyen a szele-
 men két vége nyugszik;
 verő : kalapács;
 vész : száraz rohadt fák ha-
 lomra dülve a rengetegekben;
 vetéskapu : a falu végén, hogy
 a marha a vetésre ne menjen;
 villancs : éji pásztortűz;
 viheder : vihar, szél.

A „Magyar Nyelvőr“ 1873-dik évi 12. füzetének rövid kivonata ez. A szavak kiválasztásánál mindenesetre csak egyéni nyelvérzékem sugallata adott irányt, most nem is indokolom tehát, hogy melyiket miért irtam ki jóformán azon megjegyzéssel, értelmezéssel, a mint ott találtam. Ez megtörténhetik majd a tulajdonképeni feldolgozásnál, mit, ha nálamnál ügyesebb, ahhoz értőbb, nem vállalkozik rá, később meg is fogok kísérteni.

Ha a tekintetes szerkesztőség hasznosnak látja e szógyűjtést, folytatni fogom a böngészést a „Nyelvőr“ többi évfolyamaiból is. *)

Ujlaki István,
 erdész.

*) Szívesen fogadjuk az ígéretet.

Észleletek a vízmennyiségek csökkenéséről a forrásokban, patakokban és folyókban, s ennek okairól.

(Folytatás és vége.)

A folyók és folyamok vízállásainak csökkenésére, végre szerző véleménye szerint a művelt országok lakosságának, és a háziállatok számának folytonos növekedése is bir befolyással. Tudvalevő ugyanis, hogy az emberek úgy saját használatukra: a főzésnél, ivásnál stb., valamint házi-állataik számára nem csekély vízmennyiséget szükségelnek, melyet részint közvetlenül a forrásokból, részint a vízvezető földrétegekből kutak segítségével, részint a patakokból és folyókból meritenek. A népesség növekedése arányában a háziállatok száma is folyton nő. A vízmennyiség pedig, melyet a népség maga és háziállatai számára szükségel, nyert tapasztalatok szerint a városokban és helységeken 24 óránként s fejenként átlagosan két köblábra tehető*), mely víztömegnek alig fele kerül ismét vissza, mint használt víz a patakokba és folyókba.

Ha már most megfontoljuk, hogy p. a Duna-folyam vidékén Orsovától fölfelé a körülbelől 12.000 □ mértföldnyi területen az össznépesség 1840-ik évtől kezdve, egész bezárólag 1871-ik évig közel 6 millió fővel szaporodott, igen valószínű, miszerint az ezen nagyobb népesség által 24 óránként felhasznált vízmennyiség egy éven át és átlagszámítás szerint 4.380 millió köblábat tesz, melylyel tehát a Dunába ömlő víz mennyisége kevesbedett. *)

„Ha a terjedelmes erdőirtásoknak, a tavak s posványok lecsapolásának s szárazzá tételöknek, a mezőségek mívelésének

*) Budavár 7.000 lakossal, állítólag naponta 10.000 k. l. vizet kap a vízvezetéken szállítva, de szakavatottak véleménye szerint ezen mennyiség a megszorítatlan szükséglet kielégítésére elégtelen. A fennebbi szerint egy főre 24 óránként közel 1. köbláb vízmennyiség esik, korlátlan használat mellett azonban tényleg itt is 2 köbláb kelne el.

s öntözésének, végre a művelt országokban a népesség folytonos szaporodásának a források és folyók vízmennyiségére, illetőleg vízállására való befolyását — a mint az a fennebbiekben körvonalozva van — összefoglaljuk” — így fejezi be szerző cikkének eme részét — „akkor a vízállási észletekre való figyelem nélkül is azon következtetést vonhatjuk, hogy a forrásokból és Közép-Európa folyamaiból lefolyó vízmennyiségek a múlt század óta mindenestre tetemesen csökkentek, — hogy tehát ennél fogva az alacsony és közép évi vízállásoknak is a folyamokban alászállni kellett, — főleg azon folyamrészekben, melyeken a folyam-meder esetleges beiszapolás folytán nem emelkedett.”

Szerző itt az ezen tárggyal szoros összefüggésben álló kérdésnek, névleg azon intézkedéseknek és óvszereknek részletes fejtegetéséhez tér át, melyeknek életbeléptetését szükséges és czélszerűnek tartja, miszerint egyrészt a tulgyakori vizáradások pusztításai, másrészt pedig a forrás és folyóvizekben mutatkozó folytonos fogatkozásnak káros következményei elhárítassanak.

Helyszüke miatt, s hogy t. olvasóink türelmét a tárgyalás hosszabb kiterjesztése által ne fárasztjuk ki, ezen javaslatba hozott óvszerek közül csak azokat kívánjuk még e helyen közölni, melyek erdészeti szakunkkal szorosabb összefüggésben állnak, illetőleg az erdők irtásának a már meglevő irtványok elmulasztott befásításának, s végre a kopár hegylejtők s irtott területek mezőgazdasági használat czéljából való mivelésének kedvezőtlen befolyására vonatkoznak, s melyek szerző szerint a következők:

Az erdők védelmére, de főleg a meredekebb hegylejtőkön lévő erdők esztelen letarolásának és irtásának betiltására észszerű törvényt kell életbeléptetni, s azok pontos betartását

szigoruan ellenőrizni, minthogy mindennapi tapasztalásból tudjuk, hogy az egyes tartományokban és országokban máris létező erdőtörvények az erdővédelem tekintetében vagy egészen hiányosak, vagy az erdőbirtokosok által meg sem tartatnak, s így egyik erdő a másik után pusztul el. De a kormánynak is e tekintetben jó példával kellene előhaladni, az államerdőket szabályosan kezelni, s minden fennlévő erdőtisztást, főleg a hegylejtőkön fekvőket mielőbb befásítani. Az erdőbirtokosokat, községeket és mezőgazdasági társulatokat ezenfelül külön kiadandó jól szerkesztett nyomtatványokban figyelmeztetni kellene azon káros következményekre, melyek az erdők irtása által csak önnön maguknak okoznak, s azon tetemes haszonra, melyet a parlagon heverő erdőtalaj ismételt beerdősítése által elérhetnének, minthogy csak akkor remélhető, hogy a kitűzött cél elérésére legbiztosabban szolgáló eszközt választják, ha az erdőknek az ország termékenységeire az ártalmas áradások elhárítására és a források, patakok és folyók szabályos víztartalmára való befolyásának fontosságáról az ösznépség tökéletesen meg lesz győződve, s az irtások és erdőtisztások befásításában az állami erdészetet, mint jó példával haladó kalauzt fogja látni. Okvetlen szükséges mindezek mellett, hogy a kormány, mihelyest az állami bevételek ezt egyáltalában megengedik, buzdítás és segélyezésül évek hosszabb során át rendszeresen nagyobb mérvű jutalomban részesítse azon erdőbirtokosokat, a kik nagyobb kopár területeket ismeretes kedvezőtlen talajviszonyok daczára befásítottak; továbbá az ilykép beerdősített területeket hosszabb időn át földadómentességben kellene részesíteni, főleg már azon oknál fogva is, minthogy tudvalevőleg az ily nagynehezen kivihető értékek költségei is már igen tetemesek, s az ezekre befektetett összegek kamatai legkedvezőbb esetben csak 30 egész 50 év múlva folynak be, s gyakran éppen csak a jövő nemzedék által élveztetnek.

Végre a meredek kopár hegyoldalak és a hasonló fekvésű erdőirtványok felszántását és művelését is szigorúan be kellene tiltani, hogy az ezen eljárást okvetlen követő és nem csupán az illető földbirtokosnak, de további következményeiben tágabb kiterjedésben is káros és egész vidékeket sújtó fennebb felsorolt következményeknek eleje vétessék. Ha pedig az ilykép már is mivelt hegylejtőkön tetemesebb vízmosások, szakadások és földomlások már beállottak, hogy ezen károk kiterjedésének gátat vessünk, törvényes uton oda kell szorítani az illető birtokosokat, miszerint a bajt czélszerű építmények vagy beültetések útján mellőzzék, s az omló földréteget visszatartani törekedjenek. Ha azonban a baj már oly mérvet öltött, hogy annak mellőzésére az egyes birtokos ereje nyilván elégségtelennek tűnik fel, ez esetben már a közérdekekre való köteles figyelemmel ismét a kormánynak kellend segélyével közbenjárulni.

A szerző által a fennebbieken kívül javaslatba hozott óvintézkedések a tavak s posványok tulságos s gyakran egészen indokolatlan lecsapolásának meggátlására, a fölös eső vagy áradási vizeknek a földbe való mikénti visszavezetésére s azok közvetlen káros hatásának patak- és folyó-szabályozások által való elhárítására vagy legalább mérséklésére vonatkozván, mint már fennebb említők, azokat e helyen részletesen felsorolni nem kívánjuk.

H.

Az erdő-adó kérdése a főrendiházban.

A képviselőház által elfogadott földadó törvényjavaslatnak a főrendiház által f. hó 28. és 29. napjain történt tárgyalásáról az erdőadót illetőleg következőket jegyezzük fel :

Márcz. 28-án. A föld tiszta jövedelmének kiszámításáról szóló 16. §. f) pontjában az erdők fatermésének meghatározása akként állapított meg, hogy az erdőjövedelem kiszámi-

tásánál, a faanyagot illetőleg, a tartós fatermés határai között előállitható és a helybeli viszonyok szerint állandóan értékesíthető fatömeg vétessék számba.

A jövedelem pénzbeli kifejezésének kiszámítására pedig az fogadtatott el, hogy az 1867—1872. évek hat évi időtartama alatt fennállott árak átlaga vétessék alapul.

Márcz. 29-én. A törvényjavaslat felett való tanácskozás befejezése után Keglevich István gróf, azon nézetből indulva ki, hogy a termés értékének kiszámítására felvett azon 6 esztendő, mely a gabona becslésének alapja, véletlenül igen olcsó idő volt a gabonára és ép oly véletlenül felette drága az erdőterményekre nézve, s ennek következtében, miután az adó-kivetés alapját a jövedelem képezi, az erdők jövedelme pedig az utolsó években sokkal magasabb volt, mint a szántóföldeké, az erdő aránylag sokkal nagyobb adóval lenne sújtva, mint a szántóföld, kifogást emelt a törvényjavaslat ellen, s csak azon esetre nem kívánt ellene szavazni, vagy a névszerinti szavazás kérésétől elállani, ha Ghyczy pénzügyminister kijelenti azon véleményét, hogy a képviselőházhoz visszaküldendő törvényjavaslatnak az általa kifejezett kifogás értelmének megfelelő módosítását a képviselőházi tárgyalás alkalmával eszközölni fogja.

Ghyczy Kálmán pénzügyminister erre a ház helyeslése között akként válaszolt, hogy a tett kérdés feletti véleményét a maga helyén, t. i. a képviselőházban fogja megmondani.

Erre Keglevich István gróf 10 tag nevében névszerinti szavazást kért, mivel azonban a ház nem volt határozatképes, a szavazás a husvéti ünnepek után fog megtartatni.

Az ügy további fejlődéséről t. olvasóinkat jövő füzetünkben fogjuk értesíteni.

B.

(B.) **Törvényjavaslat az Országos statistika szervezéséről.** A földművelés- ipar- és kereskedelemügyi m. kir. minister a képviselőház elé törvényjavaslatot terjesztett az országos statistika szervezéséről. E javaslat szerint a központi statistikai hivatal mellett, mint tanácskozó testület egy országos statistikai tanács álland, mely az egyes szakministeriumok képviselőiből, valamint a földművelési ipar- és kereskedelemügyi ministerium által kinevezett szakférfiakból alakul; a statistikai anyag hivatalos gyűjtésére pedig minden törvényhatóságban állandó statistikai bizottság szerveztetik.

Hisszük, hogy a képviselőház elfogadja az üdvös javaslatot, mely esetre mi erdészek is a sajnosan nélkülözött szakszerű országos erdőstatistika megnyeréséhez nevezetes haladással közeledünk.

Új faraktár Budapesten. A vallás- és közoktatási ministerium az alapítványi erdőkben termelt faanyagok biztosabb és előnyösebb értékesíthetése végett Budapesten a Józsefvárosban új faraktárt szándékozik nyittatni, és pedig olyképen, hogy abban a tűzifán kívül lehetőleg mindennemű épület-, mű- és szerszámfa-anyagok is álljanak a venni szándékozók rendelkezésére. A városi hatósággal most foly a tárgyalás az iránt, hogy a kiszemelt raktár-helyiségnek a megjelölt célra való használhatása a ministerium számára 10 évre biztosíttassék.

Erdészeti-kinevezések. A m. k. pénzügyministerium vezetésével megbízott miniszerelnök által a beszttercebányai m. k. jószág-igazgatósághoz Klein Ödön m. kir. erdész, erdőrendezővé, Bielek István m. k. erdész, főerdésszé, Szabatowits Adolf és Plech József raktártisztek, erdészekké, és Pulvermacher Gusztáv erdőhivatali számvivő, a temesvár-karansebesi jószág-igazgatósághoz főerdésszé neveztettek ki.